Stenogrammid

XIII Riigikogu, VIII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 06.11.2018, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine
1. 10:01 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" muutmine" eelnõu (732 OE) esimene lugemine
2. 10:12 Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Rahapesu tõkestamise probleem" arutelu

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Enn Eesmaa
Ahoi! Tere hommikust, austatud Riigikogu! Täiskogu VIII istungjärgu 7. töönädala teisipäevane istung on alanud. Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Seda soovi ei ole. Palun kohaloleku kontroll!
Kohaloleku kontroll
Istungist võtab osa 71 saadikut.

---

1. 10:01 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" muutmine" eelnõu (732 OE) esimene lugemine

10:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimene päevakorrapunkt on Isamaa fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" muutmine" eelnõu 732 esimene lugemine. Ettekandja ongi juba kohal. Palun, Priit Sibul, Riigikogu liige!

10:02 Priit Sibul
Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid, tere hommikust! Isamaa fraktsioon soovib algatada Riigikogu otsuse muutmise otsuse eelnõu. Nimelt soovime vahetada Riigikogu rahvastikukriisi lahendamise probleemkomisjonis oma senise esindaja Maire Aunaste Helir-Valdor Seederi vastu. Ja selline see eelnõu ongi. Aitäh!

10:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Ettekandjale on ka küsimusi, vähemalt üks. Vilja Toomast, palun!

10:02 Vilja Toomast
Aitäh, härra juhataja! Mul on ettekandjale selline küsimus. Mäletatavasti algatati 2015 siin ühe probleemkomisjoni moodustamise otsuse eelnõu, millele kirjutas alla 57 Riigikogu liiget, kui ma peast õigesti mäletan. Millegipärast öeldi siis, et ei ole väga sobilik, kui Riigikogu moodustab probleemkomisjone. Tuli Jüri Ratase valitsus ametisse ja kohe käigult moodustati kaks või kolm probleemkomisjoni. Kas see on selles mõttes võrdne kohtlemine? Kas ei peaks üldse need komisjonid ära lõpetama?

10:03 Priit Sibul
Aitäh! Ma ei oska öelda, kas see on võrdne kohtlemine või ei ole, aga parlamendil on õigus komisjone moodustada ja mitte moodustada. See sõltub parlamendiliikmete tahtest.

10:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Taavi Rõivas.

10:03 Taavi Rõivas
Aitäh! Poliitikas on ütlus, et kui sa tahad probleemi kalevi alla lükata, siis moodusta komisjon. See konkreetne komisjon on palehigis töötanud juba varsti kaks aastat. Kas ta on omale seatud eesmärgid täitnud?

10:03 Priit Sibul
Aitäh! Ma olen seal üsna põgusalt osalenud, aga ka siin saalis on ette kantud see dokument. Ma arvan, et kõik komisjonid ja kõik tegevused, mida me teeme selleks, et pöörata tähelepanu rahvastikukriisile, on mõistlikud.

10:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

10:04 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! See on muidugi erakonna siseasi, keda sinna komisjoni panna, aga miks neli kuud või isegi vähem enne töö lõppu äkki koosseisu muuta? Kas kolleeg Aunaste ei ole siis hakkama saanud, et nüüd spurdiks peab kolleeg Seeder sinna minema? Või on see kuidagi seotud Reformierakonna peasekretäri kiire ja ootamatu vahetusega?

10:04 Priit Sibul
Ka teie tegite siin mõni aeg tagasi üsna ootamatuid samme. Ma ei oska kommenteerida, mis nende põhjuseks on, aga te tegite neid ja otsustasite ise, mis te teete. Ka Isamaa fraktsioon korraldab oma tööd ise.

10:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Arto Aas.

10:04 Arto Aas
Aitäh! Esiteks muidugi tundub täiesti mõttetu Riigikogu aja ja energia raiskamisena sellist küsimust täiskogu ees arutada. Tulevikus võiks selle pulli ära lõpetada. Aga ma siiski küsin teie arvamust selle kaheaastase kogemuse põhjal: kas probleemkomisjoni eesmärk on probleeme lahendada või neid tekitada?

10:05 Priit Sibul
Probleemkomisjoni eesmärk on probleeme lahendada. Ja kui te selle "pulli" tahate ära lõpetada, siis põhiseaduskomisjoni liikmena on teil seda võimalik teha.

10:05 Aseesimees Enn Eesmaa
Suur aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Tuletan igaks juhuks meelde, et mõlemale ettekandjale on võimalik esitada üks suuline küsimus. Tiit Terik tuleb põhiseaduskomisjoni esindajana oma ettekannet esitama.

10:05 Tiit Terik
Härra juhataja, head Riigikogu liikmed, ilusat hommikut! Kõnealune punkt oli 23. oktoobril põhiseaduskomisjoni päevakorras, kui arutati rahvastikukriisi probleemkomisjoni koosseisu muutmist. Härra Pomerants andis eelnõu sisust põgusa ülevaate. Küsimusi see teema komisjonis ei tekitanud ja otsustati kolm asja. Esiteks, määrata põhiseaduskomisjoni ettekandjaks siinkõneleja, teiseks, saata küsimus täiskogu päevakorda 6. novembriks, ning kolmandaks, teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele.

10:06 Aseesimees Enn Eesmaa
Enne seda aga küsimuste voor. Valdo Randpere.

10:06 Valdo Randpere
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Mina ei taha küsida niimoodi, kas see komisjon on oma eesmärgi täitnud. Mina tahan küsida, kas see komisjon on viimase poole aasta jooksul üldse midagi teinud. Minu teada pole seal mitte midagi toimunud.

10:06 Tiit Terik
Aitäh, hea küsija! Ma saaksin teile väga pikalt vastata, kui ma oleksin selle komisjoni liige. Kahjuks ei ole ma kõnealuse probleemkomisjoni liige, vaid põhiseaduskomisjoni ettekandja, kes selle küsimuse arutelu teie ette toob.

10:07 Aseesimees Enn Eesmaa
Tulevad veel läbirääkimised, siis võib-olla saab sellele küsimusele ka vastuse. Kristen Michal.

10:07 Kristen Michal
Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Mul tekkis pigem selline küsimus: kas teile tundub ka, et probleemkomisjone sellisel kujul oleks vähem, kui seal osalemise eest täiendavat tasu ei makstaks?

10:07 Tiit Terik
Aitäh! Raske öelda. Ma arvan, et probleemkomisjone oleks vähem, kui Eestis oleks probleeme vähem.

10:07 Aseesimees Enn Eesmaa
Peep Aru.

10:07 Peep Aru
Aitäh! Lugupeetud hea kolleeg põhiseaduskomisjonist! Sundis küsima sinu vastus, et sa ei ole asjaga kursis ega ole komisjoni liige. Aga kas siis lugupeetud emaerakonnas, Keskerakonnas, üldse neid seisukohti ei arutata, kuidas võiksid teie esindajad selles komisjonis ennast väljendada?

10:08 Tiit Terik
Aitäh! Mulle jääb selle küsimuse mõte natukene segaseks. Küsimus on siiski erakonna Isamaa esindaja vahetamises ühes kindlas probleemkomisjonis. Ma arvan, et Keskerakonnal selles mõttes ülemäära suurt arvamise ruumi ei ole.

10:08 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

10:08 Peeter Ernits
Hea juhataja! Ettekandja! Ma lähtun kolleeg Arto Aasa küsimusest, aga küsin sinult. Me oleme nüüd varsti kümme minutit selle peale raisanud. Kas taolisi asju peaks üldse suures saalis arutama? Kas te põhiseaduskomisjonis olete sellega seoses arutanud, et võib-olla saaks seda teha hoopis lihtsamalt, ilma suurde saali tulemata?

10:08 Tiit Terik
Aitäh! Me lähtume Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest, aga eks sellele venitamisele aitate omamoodi kaasa ka teie.

10:08 Aseesimees Enn Eesmaa
Paraku saab Riigikogu liige igale ettekandjale esitada ühe küsimuse. Valdo, sa oma šansi juba said. Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Avan läbirääkimised, kui on kõnesoovi. Seda soovi ei ole. (Hääl saalist.) Valdo Randpere, äkki sa tahad midagi küsida? Hüva. Eelnõu 732 kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 732 lõpphääletus. Umbes minuti pärast

seda teemegi.
Kas Riigikogu on valmis hääletama? (Hääl saalist: "Jah.") Panen hääletusele Isamaa fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" muutmine" eelnõu 732. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu poolt hääletas 54, vastu oli 1 ja erapooletuks jäi 7 kolleegi. Isamaa fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" muutmine" eelnõu 732 on otsusena vastu võetud.

---

2. 10:12 Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Rahapesu tõkestamise probleem" arutelu

10:12 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud Riigikogu! Meie teine tänane päevakorrapunkt on olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Rahapesu tõkestamise probleem" arutelu. Tuletan teile põgusalt meelde arutamise korda. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 153 määras Riigikogu juhatus õiguskomisjoni ettepanekul olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Rahapesu tõkestamise probleem" arutamiseks järgmise korra: õiguskomisjoni esimehe Jaanus Karilaidi ettekanne (kuni 15 minutit) ning küsimused ja vastused (kuni 20 minutit), Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse Eesti Välispoliitika Instituudi direktori Kristi Raigi ettekanne (kuni 15 minutit) ning küsimused ja vastused (kuni 20 minutit), Finantsinspektsiooni juhatuse esimehe Kilvar Kessleri ettekanne (kuni 15 minutit) ning küsimused ja vastused (kuni 20 minutit), vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmetsa ettekanne (kuni 15 minutit) ning küsimused ja vastused (kuni 20 minutit). Riigikogu liige saab ettekandjatele kokku esitada kuni kaks küsimust. Seejärel on läbirääkimised ja sõnavõttudega saavad esineda Riigikogu liikmed ning komisjonide ja fraktsioonide esindajad ehk lühidalt öeldes kõik Riigikogu liikmed. Kuid õiguskomisjoni taotlusel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõttudega fraktsioonide esindajad ja seejärel Riigikogu liikmed, kes ei ole fraktsioonide esindajad. Arutelu lõpetamisel Riigikogu otsust vastu ei võeta. Veel, õiguskomisjon teeb ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Kordan: kuni selle päevakorrapunkti arutelu lõpetamiseni. Nüüd palun ettekandeks kõnetooli Jaanus Karilaidi, õiguskomisjoni esimehe. Palun!

10:14 Jaanus Karilaid
Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid ja Riigikogu külalised! Rahapesuteema arutamiseks on õiguskomisjon alates kevadest kogunenud kaheksal korral, teinud ärakuulamisi, lugenud kirjavahetust, küsinud küsimusi ja saanud vastuseid. Täna me arutame riikliku tähtsusega küsimust. See ettepanek tehti õiguskomisjonis konsensuslikult ja ka päevakord sai nii komisjonis kui ka siin suures saalis üksmeelselt kinnitatud. Kõik kuus erakonda tulid üllatavalt selle arutelu vajalikkuse kinnitamisega kaasa. Tänan teid selle eest! Sest kahjuks oli ka üksikuid parlamendiliikmeid, kes üritasid seda teemat marginaliseerida ja rääkida midagi investorite ehmatamisest. Tegelikult me rakendame praegu parlamentaarset järelevalvet ja anname sellele sisu.
Peale mitut ärakuulamist õiguskomisjonis ja kirjavahetuse pidamist olen ma õiguskomisjoni esimehena sunnitud tunnistama, et meie riigihalduse funktsioneerimises on tõsiseid vigu. Riigikogu ülesanne on säärased vead ära parandada ja riik paremini funktsioneerima panna. See on Riigikogu kohustus. Kui need vead on süsteemsed, siis tuleb meil parandada süsteemi. Kui need vead on isiklikud, siis tuleb meil seda tunnistada ja mitte salata. Riigile tekitatud mainekahju ei parandata sellega, et riiklik teovõimetus maha vaikitakse. Riigi mainet parandavad ainult vigade omaksvõtt ja vigade parandus. Vajadus nende kahe asja järele ongi meie tänasest teemast teinud riikliku tähtsusega küsimuse. See tõstab Eesti mainet ja teeb Eesti ausale rahale atraktiivsemaks. Tahame ausat ja avatud diskussiooni, mis aitaks meil tugevamaks saada ning edaspidi riigina tõhusamalt ja ausamalt toimida.
Nõndanimetatud rahapesuskandaalil on kolm omavahel seotud aspekti ja kõiki neid puudutavad tänased ettekandjad. Esimene aspekt on muidugi finantsiline. Riigikogu õiguskomisjonil pole dokumente, mis fikseerivad 200 miljardi euro kahtlast liikumist, aga õiguskomisjon saab kaasata sõltumatuid spetsialiste, kes nendele dokumentidele pädeva hinnangu annavad. Teine, esimesega seotud aspekt on juriidiline. Kui meie riiklik teovõimetus tuleneb seaduste puudulikkusest või

vildakusest, siis peame siin algatama kvaliteetsema seadusandluse. Juriidilise aspekti alla käivad ka käimasolevad uurimismenetlused, mille kohta meil arusaadavalt detailset informatsiooni ei ole, aga mille eesmärk on tõde välja selgitada ning süüdlased vastutusele võtta. Ja kolmas aspekt, millest ei saa mööda vaadata, on poliitiline. Jutt käib poliitilisest vastutusest. Enam ei saa sulgeda silmi tõsiasja ees, et Eesti Vabariigi pinnal lasti segamatult toimida pöörastel pangaskeemidel. Keegi sai ju selle eest palka, et ta kahtlaseid rahavoogusid peataks, kaasates ka rahvusvahelisi instantse, kui endal jõudu väheks jääb. Too keegi jättis oma palgatöö tegemata, lubades Eesti Vabariigi muuta hämaraks pangatransiitriigiks, probleemivabaks finantsparadiisiks. Poliitiline on ka tõsiasi, et iga kahtlane summa, mis riigist läbi liigub, kujutab endast rahvuslikku ja rahvusvahelist julgeolekuohtu. See on meie kõige suurem kahju. Ja see ei ole mitte finantsprobleem ega juriidiline probleem, see on selgelt poliitiline, julgeolekuline probleem. Suvel, kui Danske panga Eesti filiaalis toimunu avalikuks tuli ning skandaal kiiresti rahvusvahelise mõõtme saavutas, sai selgeks, et ükski riigivõimuharu ega riik tervikuna ei saa end enam sellest distantseerida, vaja on poliitilist otsust koos vastutuse võtmisega.

Head kolleegid ja külalised, eksperdid! Õiguskomisjon on tänaseks ära kuulanud riigi peaprokuröri Lavly Perlingi, kes nentis, et informatsioon oleks rahapesu andmebüroo, Finantsinspektsiooni ja prokuratuuri vahel võinud paremini liikuda. Seda viga annab parandada ainult rahapesu andmebüroo, Finantsinspektsiooni ja prokuratuuri ühisjõul. Loodetavasti annab ka riigi peaprokurör sinna oma isikliku kaaluka panuse. Ma hindan, et nendele kolmele instantsile on juba täna jõukohane sisse seada ja käivitada uus infovahetussüsteem. Rahapesu andmebüroo juht Madis Reimand on õiguskomisjonis tunnistanud, et nende büroo analüüsivõimekus oleks võinud olla parem. Sellest üksikust tunnistusest on paraku veel vähe. Oleks põhjust oodata, et rahapesu andmebüroo eesotsas tema juhi Madis Reimandiga koostab koostöös siseministriga selge kava, mismoodi ja mis meetmeid rakendades kavatsetakse kõige kiiremas korras tõsta nende büroo analüüsivõimekust. Praeguse võimekusega enam edasi minna ei saa, paari ametikoha juurdeloomisest ei piisa.

Eesti Pank tunnistas ärakuulamisel, et üldine vastutus seadusandliku tausta ja tegevuse koordineerimise eest on pandud Rahandusministeeriumile. Ministeeriumi töö eest vastutab minister. Endine rahandusminister ja Finantsinspektsiooni nõukogu esimees Jürgen Ligi väljendab täna suurimat rahulolu Finantsinspektsiooni omaaegse tegevusega. Õiguskomisjoni esimehena seevastu väljendan mina suurimat rahulolematust Finantsinspektsiooni tegevusega aastatel 2010, 2012 ja 2013, kui nõukogu esimeheks oli rahulolev Jürgen Ligi. Kui korrata Vabariigi Presidendi Kersti Kaljulaidi sõnu, siis meie haldusvõimekus ei tohiks piirduda paari kirjakese saatmisega. Vabariigi President ütles nädalapäevad tagasi selgesti sedagi, et tekkinud olukorra eest vastutavad peale taanlaste ka eestlased. Justiitsminister nendib, et vaba riigi pinnal kehtib totaalse vastutuse printsiip: kõik, mis toimub meie riigi pinnal, on meie vastutada. Kui see totaalse vastutuse printsiip tõepoolest kehtib, siis peab selle ellu rakendama ja see tuleb ellu rakendada. Loodetavasti nõustute, et praeguses olukorras kindlasti ei piisa pealiskaudsest lähenemisest, *à la* Danske panga Eesti filiaalis toimunu on ainult Taani finantsjärelevalve probleem.

Lugupeetud kolleegid ja külalised, ma tänan siit puldist kõiki, kes tulid õiguskomisjoni ettevalmistatud ärakuulamisele! Mitte keegi ei keeldunud kutsele vastamast. Nüüd on tõe huvides mõistlik kutsuda õiguskomisjoni veel endine peaprokurör Norman Aas – tema on oma nõusoleku andnud, ta tuleb õiguskomisjoni – ning endine peaminister Andrus Ansip, kellel on kindlasti palju rääkida sellest, milline ülevaade tal oli aastal 2006 valitsuse juurde moodustatud rahapesu tõkestamise komisjoni ja selle pärastise esimehe Jürgen Ligi tööst aastatel 2009–2015. Küllap Andrus Ansip ka rääkima tuleb. Ma arvan, et ta tuleb. See avardaks tunduvalt meie arusaama omaaegse, nüüd juba ununema hakkava valitsuse tööst. Õiguskomisjon on ka ise lülitunud rahapesuvastasesse võitlusse. Lisaks ärakuulamistele oleme ministeeriumidele andnud õigusloomelise suunise. Töötame koostöös Rahandusministeeriumi ja Justiitsministeeriumiga välja eelnõu, mis puudutab raha päritolu tõendamise kohustust. Õiguskomisjon jätkab oma tegevust ega taha olla kohtumõistja. Demokraatlikus riigis on kõige kõrgem kohtunik ikkagi rahvas. Ja need, kes panid löögi alla meie rahanduspoliitika usaldusväärsuse, kannavad valija silmis ka vastutust.

Veel kord, Danske panga juhtumis on kolm aspekti: esiteks finantsiline, teiseks juriidiline ja kolmandaks poliitiline. Esimeses ehk finantsilises aspektis vajame selgust, teises ehk juriidilises aspektis vajab Riigikogu seadusandlikke algatusi ja kolmandas ehk poliitilises aspektis vajame me ka poliitilist vastutust. Aitäh kuulamast!

10:26 Aseesimees Enn Eesmaa
Vaatamata sellele, et ettekandjal jäi ettekande lõpuni veel mitu minutit, ei lisandu need minutid küsimuste voorule. Küsimusteks on aega 20 minutit. Esimese küsimuse esitab Heimar Lenk.

10:26 Heimar Lenk
Aitäh! Lugupeetud esineja! Sa rõhutasid mitmel korral poliitilist vastutust, küll n-ö kolmandal kohal. Nagu sa ütlesid, esinema on nõus tulema Andrus Ansip, kes oli peaminister selle skandaalse …, ma ei taha veel öelda, et rahapesu perioodil, ütlen, et väidetava grandioosse rahapesu perioodil. On ka teisi juhtivaid liikmeid, kes on nõus tulema. Kas me saame siin rääkida ka kollektiivsest poliitilisest vastutusest, kuna kõik need aastad oli võimul Reformierakond?

10:27 Jaanus Karilaid
Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt täpsustan, et täna on andnud nõusoleku õiguskomisjoni tulemiseks endine peaprokurör Norman Aas, kelle aega jäi ka ju, me teame, see, et Bill Browder tegi kas 2011 või 2012 samuti prokuratuuri taotlused, aga neid millegipärast menetlusse ei võetud. Kas Finantsinspektsioon või rahapesu andmebüroo ei suutnud tolleaegseid Bill Browderi avaldusi tõenditega või kuriteokoosseisu tunnustega piisavalt varustada. Igal juhul on näha, et kui ta hiljem tegi avalduse, siis läks menetlus käima mitmes riigis, mitte ainult Eestis. Tagantjärele vaadates me ju näeme, et kahtlased rahavood olid kõige suurema mahuga 2011, 2012 ja 2013. Nii et ma igal juhul tänan Norman Aasa. Kas Ansip, tolleaegne valitsusjuht, peaminister, tuleb õiguskomisjoni ette? Ma loodan, et tuleb, ta ju avalikkuse ees mängib alati julget meest ja alles hiljuti võttis õllepurkide teemal väga tuliselt sõna. Ma ei ole näinud, et ta oleks Danske rahapesuskandaali kohta seisukoha võtnud. Võib-olla ta lihtsalt nõustub Jürgen Ligi arvamusega, etteantud jutupunktidega, et kõik, mis nendest olenes, tehti hästi, neil on vaja üksteist kiita, sest nemad hoopis paljastasid ja lõpetasid 2015 Danske pangas mitteresidentide teenindamise. Võib-olla on see tema jaoks piisav, aga see on Reformierakonnal selline poliitiline enesekaitse propagandalaulukene. Tegelikult on vastupidi. Probleem on see jutt, mida nad proovivad siin kogu aeg rääkida, et selle teema käsitlemine kuidagi investoreid eemale peletab või riigi mainet alla viib, ning üksikute reformierakondlaste, ma siiski rõhutan, et üksikute reformierakondlaste soov takistada selle teema arutelul sügavuti minemist. Aga ma näen, et kaks kolmandikku reformierakondlastest on sellega siiski pigem nõus. Ma ka eelnevalt rõhutasin, et õiguskomisjonis pidasid õnneks kõik kuus parlamendierakonda vajalikuks selle teema käsitlemist suures saalis avalikkuse ees. Ma arvan, et see tõstab meie riigi mainet ja meelitab siia ka investoreid juurde.

10:30 Aseesimees Enn Eesmaa
Jürgen Ligi, protseduuriline küsimus. Tuletan meelde, et me ei ole praegu läbirääkimiste faasis.

10:30 Jürgen Ligi
Ma tahan küsida. Minu nime korduvalt mainiti ja puldis on õiguskomisjoni esimees. Kas me jõuaksime selle aruteluga kuidagi ka õiguslike küsimuste juurde? Praegu käib endiselt näpuga näitamine inimestele ja kõlab üldine retoorika. Aga millega on õiguskomisjon hakkama saanud kõigi nende istungite jooksul õiguslikust aspektist, mis on need regulatsioonid, mida me täna tulime arutama, ja mis on puudu? Kas see, mis praegu toimub, vastab üldse õiguskomisjoni rollile?

10:30 Jaanus Karilaid
Tundub, et Jürgen Ligil õnnestus vist ennast järjekorras vahele pressida.

10:31 Aseesimees Enn Eesmaa
Ta alustas protseduurist rääkimisega ja lõpetas küsimusega. Istungi juhatajana ma luban sellist lähenemist, nii et palun vastata! (Hääled saalist.) See on õiguskomisjoni tekitatud küsimuse arutelu siin suures saalis. (Hääled saalist.) Kolleeg Jürgen Ligi, teeme niimoodi, et läheme sisuliste küsimuste juurde. Sellele sa ju tegelikult osutada tahtsidki. Martin Helme.

10:31 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Me teame, et umbes kümne aasta jooksul pesti Eestis 200 miljardit mafioosset või kriminaalset raha. Me kõik saame aru, et see pidi olema seotud ka Venemaa julgeolekustruktuuridega, muidu see raha sealt sellisel moel välja ei oleks saanud tulla. Mitte midagi ei võtnud ette rahapesu andmebüroo, mitte midagi ei võtnud ette Finantsinspektsioon, mitte midagi ei võtnud ette Eesti julgeolekut tagama pidav kapo või välisluure, mitte midagi ei võtnud ette prokuratuur ja mitte midagi ei teinud Eesti Pank. Lisaks sellele on olemas loomulikult juba sinu viidatud valitsuse juurde moodustatud erikomisjon. Küsimus on selles, kuidas see võimalik on. Kas kõik on siis selle rahaga seotud ja korrumpeerunud või on inimesi ähvardatud? Siit konkreetne küsimus: kas sulle on ka selle aja jooksul survet avaldatud või ähvardatud, et sa ei tegeleks selle teemaga?

10:32 Jaanus Karilaid

Jah, on avaldatud survet, et ma selle teemaga ei tegeleks. Aga ma ühendan sinu ja Heimari küsimuse, neid saab hästi ühendada: kas on soov kuidagi laiali laotada seda vastutust, et me oleme kõik kollektiivselt süüdi, et selline asi sai juhtuda? Jaa, loomulikult tahetakse öelda, et näete, rahapesu andmebüroo, Finantsinspektsioon, Eesti Pank ... Aga mina õiguskomisjoni esimehena – mitte õiguskomisjoni nimel, vaid õiguskomisjoni esimehena – väidan, et tegelikult näitab see meie poliitilise juhtimise kriisi. Eesti Pank on toonud välja, et vastutav kõigi nende protsesside jälgimise ja suunamise eest on Rahandusministeerium. Rahandusminister ei võta sealt palka välja niisama, vaid tal peab olema selge vastutus. Tal on ka poliitiline mandaat tuua parlamenti õiguslikke algatusi. Ka Finantsinspektsiooni seadus annab talle selleks väga selged võimalused. Ma ei tea, kas ta on seda kunagi lugenud. Nii et see katse süüd kuidagi kollektiivselt võtta, et me kõik oleme selle eest vastutavad, on tavaline poliitiline retoorika, kui vastutuse eest põgenetakse. Kui me tahame, et meie poliitiline kultuur mitte ei taandareneks, vaid areneks, siis me peaksime, vastupidi, rääkima siin poliitilisest vastutusest. Loomulikult, mis on poliitikute ülesanne? Nende kaitsevallide ehitamine, on jutt siis rahapesu andmebüroost või Finantsinspektsioonist. Miks siis seda ei toimu? Ka Kilvar Kessler tõi ärakuulamisel õiguskomisjonis välja, et kui Finantsinspektsiooni 90 töötajast ainult kaks-kolm tegelevad rahapesu uurimisega, siis seda on liiga vähe. Aga kes paneb paika Finantsinspektsiooni struktuuri? Mis on seal nõukogu roll? Kas nõukogu tiksub ainult kaasa juhatuse esimehe jutuga, mida on vaja võtta nõukogu päevakorda, või on ka nõukogul endal mingi nägemus, kuidas Finantsinspektsioon peaks töötama, ja kas ta on piisavalt tõhus? Rahapesu andmebüroole, ma tean, tuleb sel aastal natuke ressurssi juurde. Aga kui peaprokurör ise tunnistab õiguskomisjonis ärakuulamisel – see ju tuleb komisjoni materjalidest välja –, et info liikumine on olnud probleem, siis kes selle eest vastutab, et info liigutamine toimuks operatiivselt, efektiivselt ja annaks ka tulemust? Nende kaitsevallide tõhususe eest vastutavad poliitikud. Mina kindlasti ei hakkaks rääkima sellest keerulisest struktuurist, et näete, rahapesu andmebüroo on Siseministeeriumi haldusalas, ta on keskkriminaalpolitsei struktuuris, Finantsinspektsioon on formaalselt Eesti Panga struktuuris, kuigi ta on autonoomne. Selliste struktuuride iseloomustamisega me põhimõtteliselt jõuamegi välja sinna, et jah, kõik on süüdi, et meie sõel ei olnud piisavalt tugev. Me teeme praegu klassikalist parlamentaarset järelevalvet. Ma rõhutan: kõik kuus erakonda olid nõus, et seda järelevalvet tuleks teha. Seda ei ole mõtet kuidagi kahtluse alla panna, see on üksmeelne poliitiline tahe.

10:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Enne järgmist küsimust, ennekõike aga järgmist vastust ma tuletan meelde, et komisjoni esimees esindab vastates ennekõike komisjoni. Isiklik arvamus ei ole vastuste voorus välistatud, kuid tuletan meelde, et meil seisavad veel ees läbirääkimised. Andres Herkel, palun!

10:36 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Härra komisjoni esimees! Meil ei ole teilt saadud ühtegi kirjalikku teksti, ei raportit ega konkreetseid ettepanekuid. Seetõttu minu küsimus ongi see, millal võiksid tulla õiguskomisjonilt selged ettepanekud. Siis oleks arutelu ka selgepiirilisem. Kuna siin on läinud jutt juba isikliku poliitilise vastutuse pääle, siis ma küsin, kas on teada, milliste poliitikute ja erakondade kätte nii Eestis kui ka väljaspool Eestit on kuritegelik raha kas Danske panga või mõne muu Eestis tegutsenud panga kaudu jõudnud. Minu teada on rahapesusüüdistusega tuldud välja üksnes Edgar Savisaare puhul ja see ei puuduta küll Danske panga juhtumit. Aga kas teil on need konkreetsed süüdistuse kohad teada?

10:37 Jaanus Karilaid
Ma ei tea, kas te pidasite silmas artiklit viimases Eesti Ekspressis, mille pealkirjas öeldi, et Savisaar on kohtu all, aga Rehe ja Ligi mitte. (A. Herkel saalist: "Ei.") Kas teie küsimusel oli mingi muu allikas? (A. Herkel saalist: "Ei, ma küsisin, milliste poliitikute või erakondade kätte Eestis või väljaspool seda see raha on jõudnud, on see teada.") Teie küsimusel oli ka esimene pool, et millised järeldused, millised ettepanekud õiguskomisjon teeb. Ma vastan ka sellele. Nagu ma ettekandes juba mainisin, me oleme üht-teist juba koostöös Justiitsministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga ka teinud. Raha päritolu tõendamise eelnõu on varsti siin meie ees. Tegemist on väga mahuka ja keeruka kuriteoliigiga. Pean tunnistama, et me ei ole veel jõudnud ärakuulamistega lõpule. See on avatud protsess, ka kriminaalmenetlus veel käib ning kõiki asjaolusid ja fakte me ei tea. Nagu ma mainisin, me tahame kutsuda endise peaprokuröri ja endise peaministri õiguskomisjoni rääkima, millise loogika alusel või milliste andmete põhjal nemad tegutsesid, kas neil ei olnud informatsiooni või kas teatud informatsiooni eirati. See, et Eestis on rahapesuprobleem, ei ole ju viimase poole aasta avastus, see ei ole ka viimase kaheksa kuu avastus. Kui me vaatame avalikke allikaid, siis näeme, et vihjeid suuremahulistele rahapesuskeemidele oli avalikes allikates näha juba 2009, 2011, 2012. Miks selle põhjal ei tegutsetud? Ma arvan, et me peame ärakuulamistega lõpule jõudma ja siis me saame tulla õiguskomisjonis novembri lõpus või detsembri alguses välja selgete ettepanekutega, et ei tule piirduda ainult raha päritolu tõendamisega, ja võib-olla tuleb üldsegi pakkuda nii Eesti Panga kui ka Finantsinspektsiooni struktuurireformi, vaadata üle nende funktsioonid ja tõhusus, pakkuda seal mõningaid mõtteid ja ideid. Seda pole võimalik teha väikestes tubades arutades. Ma arvan, et mida suuremas saalis me nendest asjadest räägime, seda paremad ettepanekud pärast arutelust välja kooruvad. Kas Finantsinspektsiooni ja Eesti Panga struktuuri reformist või n-ö disainimisest me saaksime parema tulemi? Ma arvan, et ka see on võimalik, ja ma arvan, et siin tuleb meil koostööd teha ka rahanduskomisjoniga.

10:40 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Marika Tuus-Laul!

10:40 Marika Tuus-Laul
Suur tänu! Hea ettekandja! No see kahju on muidugi tekitatud. Seda kahtlast raha liikus sadades miljardites, need on täiesti pöörased summad, ütleme nii. Aga ma ei lugenud su ettekandest täpselt välja, kui palju abistamise ja koostöö tegemise tahet sa näed praegu ikkagi prokuratuuris, kui palju on seda peaprokuröril. Me teame, et väidetava rahapesu ajal, eks ole, prokuratuur eriti ei sekkunud, kuigi ilmingud olid ju teada. Kas sa praegu näed, et tõesti sekkutakse ja antakse sulle tublisti abi või mitte?

10:41 Jaanus Karilaid
Eile lõuna paiku sain ma peaprokuröriga kokkuleppele, et ta tutvustab põhjalikumalt neid õigusabitaotlusi, mida Venemaa tegi perioodil 2011–2014. Nii et ma näen, et prokuratuur on läinud avatud suhtumise ja koostöö teele. Meie kokkusaamine peaprokuröriga on kas sel kolmapäeval või neljapäeval. Kokkusaamine on kokku lepitud, lähteülesanne, millest me räägime, et informatsiooni saada, on komisjoni esimehel ja peaprokuröril kokku lepitud, ja me lepime kokku ka selles, millest ei tohi rääkida, sest õigusabitaotlustel on oma eripära, kõike, mis seal kirjas on, ei saa avalikus ruumis kasutada. See, et Venemaa peaprokurör saatis 2011–2014 siia viis õigusabitaotlust, kus olid selged viited rahapesule, on teada. Aga mida täpsemalt küsiti, mida me vastasime ja kuidas põhjendatakse seda, et koostöö Venemaaga oli null? Mõned küll väidavad, et täitsa null see ei ole, et mingisugust informatsiooni on ikka võimalik vahetada. Ma loodan, et see aeg, kui prokuratuuri peeti suletud ja kinniseks organisatsiooniks, on möödas. Ma ootan paar päeva ja siis ma saan täpsemalt öelda.
(V. Toomast kohalt: "Austatud juhataja, mul on protseduuriline küsimus.")

10:42 Aseesimees Enn Eesmaa
Jaa, Vilja Toomast, palun!

10:42 Vilja Toomast

Aitäh! Härra juhataja, ma palun, et te lõpetate selle Karilaidi ettekande kuulamise siin. Ma olen õiguskomisjoni liige. Sellistele otsustele, mida Jaanus Karilaid õiguskomisjoni nimel ette kannab, me õiguskomisjonis ei jõudnud. Kõik need järeldused ning see, kuidas sa kommenteerid neid otsuseid ja kuidas sa kommenteerid esinejaid – see on vale. Ma ei ole õiguskomisjoni liikmena nõus kuulama seda valet, kui seda esitatakse komisjoni nimel.

10:43 Aseesimees Enn Eesmaa
Istungi juhataja ei ole õiguskomisjoni liige. Ma ei saa olla see, kes ütleb, et see on nii või ei ole. Jürgen Ligi, palun!

10:43 Jürgen Ligi
Aitäh, härra juhataja! Mina küsisin teilt enne protseduurilise küsimuse. Teilt. Ma ei küsinud midagi Jaanus Karilaidilt. Ma palun taastada minu küsimus küsimuste järjekorras, mitte võtta seda kui juba kustutatud võimalust.

10:43 Aseesimees Enn Eesmaa
Küsimus algas protseduuriliselt ja lõppes sisuliselt ning Jaanus Karilaid hakkas vastama. Nagu sa tead, sul on kaks küsimust. (J. Ligi kõneleb saalis.) Läheme edasi. Urmas Kruuse, palun!

10:44 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Oma sõnavõtus mõni hetk tagasi te ütlesite, et uurimine on justkui pooleli ja ees on veel palju ärakuulamisi. Aga samas te puldis väga veenvalt viitasite sellele, kes juba on süüdi ja kes veel peaks olema süüdi. Kas te komisjonis võtsite sellised otsused vastu? Kas te püüaksite lihtsale Riigikogu liikmele selgitada, kas Eesti Finantsinspektsioon võttis Danske panga suhtes ette mingeid tegevusi või toiminguid, mis lõpetasid teie kirjeldatud võimaliku rahapesu?

10:44 Jaanus Karilaid
Aitäh! Finantsinspektsioon tõesti ärkas üles aastal 2014 ja 2015. Selle eest, selle perioodi eest võib neid ka tunnustada. Aga nagu ma tõdesin oma ettekandes, aastail 2011, 2012 ja 2013 oldi jõuetud. Mina tegin oma ettekande – ma rõhutasin seda korduvalt – õiguskomisjoni esimehena, ma ei öelnud kordagi, et ma räägin õiguskomisjoni nimel. Õiguskomisjon andis volituse neljale ettekandjale ja ei antud ette jutupunkte, mida peab rääkima. See, kui opositsiooni kuuluvale Reformierakonnale ei meeldi mõned seisukohad, on arusaadav. Aga õiguskomisjon on olnud Reformierakonna jaoks läbikäiguhoov, inimesed pidevalt vahetuvad ja tulevad uued näod. Võib-olla on probleem sinna peidetud, et ei olda kursis sellega, kuidas mingid otsused tekivad. Ma rääkisin eelkõige poliitilisest vastutusest. See, milliseid ettepanekuid tuleks teha haldussüsteemide parandamiseks, kuidas struktuure täpsemaks disainida ning kus on vaja pädevust ja vastutust ümber hinnata, vajab pikemat tööd. Aga ei pea tegema sel teemal väga pikalt, tuhandeid tunde ärakuulamisi, et aru saada, kes tollel ajal poliitiliselt vastutas meie finantssüsteemide usaldusväärsuse, stabiilsuse ja läbipaistvuse eest. See on selge, kes selle eest vastutas, aga ma näen, et need inimesed ei taha vastutust võtta. Nad on nõus tegema grimasse ja pilduma negatiivseid emotsioone, aga üle huulte ei tule: "Vabandust! Ma ei süvenenud piisavalt, ei olnud piisavalt pädevust. Jah, mulle ei toodud piisavalt informatsiooni. Ma ei suutnud neid teemasid piisavalt suure energiaga rõhutada." Seda suhtumist ei ole. Ma arvan, et selline käitumine ja hoiak on meie poliitilisele kultuurile väga kahjulik. Väga kahjulik. Eelkõige on kahjulik see suhtumine, mida viljeleb Jürgen Ligi.

10:47 Aseesimees Enn Eesmaa
Aitäh ettekandjale! Küsimuste voor on lõppenud. Head kolleegid, ma tuletan teile meelde kõigepealt seda, et Riigikogu ei võta selles küsimuses vastu otsust. Teiseks, kõigil Riigikogu liikmetel on võimalik esitada kaks suulist küsimust ning pärast ettekandeid ja küsimuste voore on läbirääkimised, kus on võimalus esineda kõigil Riigikogu liikmetel. Riigikogu liikmed teavad suurepäraselt, et kui mõni asi jääb küsimata, siis väga sageli initsieeritakse oma fraktsiooni teisi liikmeid oma küsimusele liitma veel seda küsimust, mis jäi võib-olla küsimata. Valdo Randpere. Andke palun mikrofon Valdo Randperele!

10:48 Valdo Randpere

Aitäh! Mul on protseduuriline küsimus. Kuna Jaanus Karilaid oma ettekandes viitas mitu korda – ma isegi ei suutnud kokku lugeda, kui mitu korda –, et õiguskomisjon oli konsensuslikult otsustanud, et tuleb teha OTRK rahapesuteemadel, et see oli kõigi kuue erakonna soov ja tahtmine, siis ma tahan lihtsalt selle vale ära õiendada. See ei olnud kuue erakonna tahtmine. Mul on õiguskomisjoni koosoleku protokoll siin laua peal. Ütlen lihtsalt meie stenogrammi jaoks: see ei olnud konsensuslik otsus, et see küsimus tuleks siia Riigikogu saali sellisel suhteliselt viletsal kujul tuua.

10:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Lugupeetud kolleeg, see oli pigem läbirääkimiste teema, aga hüva, me läheme edasi. Teiseks palume ettekandeks kõnepulti Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse Eesti Välispoliitika Instituudi direktori Kristi Raigi, ettekande pikkus kuni 15 minutit ning küsimused ja vastused kestavad kuni 20 minutit. Palun!

10:49 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik

Härra juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Ma püüan anda teile põgusa ülevaate rahvusvahelise rahapesuga seotud julgeolekuohtudest. See, mida ma suudan pakkuda, on taustanalüüs, ma ei paku vastuseid poliitilist või juriidilist süüd puudutavatele küsimustele.

Alustame globaliseerumisest. Me elame rahvusvaheliste võrgustike ja sidemete maailmas. Riigid, inimesed, ettevõtted, pangad – kõik on üksteisega seotud tihedamini kui kunagi varem. Globaliseerumine oli külmale sõjale järgnenud perioodi suur trend, mis haaras kaasa ka Eestit. Liberaalse majanduse vaatepunktist on see trend olnud eelkõige positiivne, tuues kaasa majanduskasvu, soodustades Eesti riigi arengut ja andes inimestele võimalusi eneseteostuseks. Paraku kaasneb globaliseerumisega erinevaid negatiivseid nähtusi. Piire ületav kuritegevus on üks avatud maailma varjupoole nähtustest ja rahapesu on üks riikideülese kuritegevuse vorme, mis seondub mitmete muude väärtegude ja ohtudega. Raha liigub märkamatult üle piiride ja ta on inimesi tõhusalt ühendav globaalne nähtus. Me kõik vajame raha ja mida vabamalt ta maailmas liigub, seda rohkem on inimestel võimalusi raha teha, nii seaduslikult kui ka ebaseaduslikult. Rahapesu puhul on osaliselt tegemist puhtalt majanduslike kuritegudega (maksupettused, korruptsiooni varjamine). Kuid ma tahaksin rõhutada, et piir majandusliku stabiilsuse, õigusriigi kehtivuse ja rahvusliku julgeoleku vahel on siin hägune. Lisaks majanduskuritegudele on ka otsesemaid julgeolekuohte, mis rahapesuga kaasnevad. Oluline osa rahvusvahelisest rahapesust on seotud terrorismi rahastamise, uimastikaubanduse, inimkaubanduse ja ebaseadusliku relvaäriga.

Rahvusvaheline koostöö rahapesuvastases võitluses sai olulise tõuke 1980. aastatel. See oli põhjustatud miljonite narkodollarite voolamisest läbi USA pankade. Üks tähtis pöördepunkt oli 9/11 terrorirünnak New Yorgis 2001, mis tõi endaga kaasa kõrgendatud tähelepanu terrorismi rahastamisele. USA eestvedamisel kehtestati lääneriikides uued rahapesuvastased reeglid. 1990. aastatel oli veel üsna lihtne osta kohvritäie dollarite eest näiteks luksusauto, uuel aastatuhandel see enam nii lihtsalt ei õnnestu.

Omaette peatüki rahvusvahelise rahapesu loos moodustavad Venemaa ja laiemalt postsovetlik ruum. Rahapesu kuulub Venemaalt lähtuvate nn hübriidohtude hulka ja see on meie tänase teema seisukohast muidugi kõige aktuaalsem ja julgeoleku seisukohast kõige keerulisem tegur. Veidi tausta. Rahvusvahelise Valuutafondi IMF-i hinnangul moodustab varimajandus umbes 38% Venemaa rahvuslikust kogutoodangust. Teine relevantne fakt: peale Nõukogude Liidu lagunemist on Venemaalt voolanud läände sadu miljardeid, millest oluline osa jääb ametlikust statistikast välja. Majandusteadlase Thomas Piketty ja tema kolleegide hinnangul on *offshore*-varade puhul tegemist rahasummadega, mis vastavad umbes 75%-le Venemaa rahvuslikust kogutoodangust. Osa sellest rahast võib-olla seaduslikul teel hangitud ja n-ö peidetud ära välismaale, selleks et vältida makse. Selle nähtuse taustal on umbusaldus oma riigi institutsioonide, õigussüsteemi ning majandusliku ja poliitilise stabiilsuse vastu. Osa sellest rahast on hangitud korruptsiooni teel ja isegi puhtalt majandusliku kuritegevusega, nagu maksupettused ja korruptsioon, kaasnevad siinkohal julgeolekuriskid. Rahapesu õõnestab meie majandussüsteemi ja õigusriigi usaldusväärsust nii oma kodanike kui ka välisvaatlejate silmis. Musta rahaga kaasneb korruptsioonioht ja võimalus kasutada seda raha poliitilise survestamise vahendina. Ma tuletan siinkohal meelde Eesti julgeolekupoliitika aluseid ja tsiteerin siin saalis vastu võetud dokumenti: "Eesti julgeolekupoliitika põhineb avaral julgeolekukäsitusel, mis hõlmab kõiki julgeolekut

mõjutavaid suundumusi ja julgeoleku kindlustamiseks olulisi valdkondi. Avar julgeolekukäsitus – arusaam julgeolekust kui riigi ja selle rahva võimest kaitsta endale omaseid sisemisi väärtusi ja eesmärke mitmesuguste väliste poliitiliste, sõjaliste, majanduslike ja ühiskondlike ohtude ja riskide ning nende koosmõjude eest." Nii et avar julgeolek hõlmab ka majandusjulgeolekut, mida tagatakse majanduse kaitsemeetmete abil, muu hulgas rakendades abinõusid korruptsiooni, maksupettuste, maksudest kõrvalehoidmise ja maksuparadiiside vastu.

Nagu ma juba mainisin, rahapesust tulenevad ohud ei piirdu aga ohtudega majandusjulgeolekule. Mingi osa Venemaalt pärit mustast rahast on seotud organiseeritud kuritegevusega eelmainitud valdkondades: uimastiäri, relvaäri ja inimkaubandus. Näiteks on Europoli hinnangul umbes ühe kolmandiku Euroopas tarbitavast heroiinist vahendanud Vene kriminaalsed rühmad. Veel üks julgeolekutegur: rahapesu taustal võib olla soov vältida sanktsioone. Nagu me teame, on Euroopa Liidu ja USA Venemaa-vastaste sanktsioonide üks vorme see, et on külmutatud nende riigiametnike ja sõjaväelaste varad läänes, kes on vastutavad Venemaa sõjalise sekkumise eest Ukrainas. Raha tõelisi omanikke varjates on võimalik neid sanktsioone vältida.

Nüüd jõuan kõige kõvema julgeolekuohuni: osa Vene päritolu mustast rahast on seotud Venemaa julgeolekuorganite tegevusega (föderaalne julgeolekuteenistus FSB, välisluureteenistus SVR, sõjaväeluure GRU). Osal läbi Danske panga voolanud Vene mustast rahast on väidetavalt seoseid FSB-ga ja ka president Vladimir Putini lähikondlastega. Sellele on viidanud mitmed rahvusvahelised meediakanalid. Kreml muidugi eitab igasugust seost president Putini ja Danske panga vahel.

Üldist tausta. Venemaa julgeolekuorganid vajavad raha oma operatsioonide teostamiseks väljaspool Venemaa piire, sh on propagandaoperatsioonid, küberrünnakud, lääne poliitikute mõjutamine rahaliste toetustega, Kremli vaenlaste jälitamine ja isegi palgamõrvad. Arusaadavalt varjatakse sellise raha algupära ja otstarvet hoolega. Siinkohal väärib tähelepanu, et Venemaa julgeolekuorganite ja organiseeritud kuritegevuse vahel on tihedaid seoseid. Neid on põhjalikult uurinud Venemaa-ekspert Mark Galeotti. Galeotti hinnangul on Vene päritolu organiseeritud kuritegevus, mis hõlmab ka rahapesu, Euroopa jaoks tõsine julgeolekuoht, see ei ole mitte ainult kriminaalne nähtus. Vene riik kasutab organiseeritud kuritegevuse teenuseid eelmainitud operatsioonide tegemisel nii kodu- kui ka välismaal. Julgeolekuorganid, mis neid teenuseid tellivad, mõjutavad tugevalt Venemaa poliitikat. Kuritegelikud rühmad omakorda ostavad julgeolekuorganitelt poliitilist kaitset – *krõša*'t, nagu seda seal nimetatakse –, kas jagades neile osa oma kasumist või pakkudes riigile vajalikke teenuseid.

Poliitilise võimu, julgeolekustruktuuride ja organiseeritud kuritegevuse põimumine üksteisega on Vene poliitilise süsteemi eripära, mida me kindlasti ei soovi Eestisse ega Euroopa Liitu importida. Mis eesmärgil Venemaa seda teeb ehk miks Vene riik kasutab organiseeritud kuritegevuse teenuseid, sh rahapesu? Lisaks majanduslikule motivatsioonile on siin oluline näha seost Venemaa strateegiliste eesmärkidega. Vladimir Putini eesmärk aastast 2000, kui ta Venemaal võimule tuli, on olnud teha Venemaast taas suurvõim, mis tähendab suhetes USA-ga võrdse partneri staatust ja privilegeeritud rolli oma lähivälismaal. Lääs ei ole saanud leppida Venemaa visiooniga Euroopa julgeolekuolukorrast ega pakkuda talle loodetud suurvõimu privileege ja seega on Venemaa asunud aktiivselt lääne ühtsust lammutama. Venemaa Föderatsiooni julgeolekustrateegias käsitletakse asümmeetrilist lähenemist, mille alla kuuluvad muu hulgas tehnoloogilised, majanduslikud ja infovahendid, selleks et oma vastast nõrgestada. Lisaks lääne ühtsuse lõhkumisele püüab Venemaa õõnestada läänеriikide ühiskonnakorraldust, võttes sihikule vabad valimised, sõltumatu ajakirjanduse ja õigusriigi.

Veel veidi laiemast julgeolekupoliitilisest kontekstist. Venemaa vastane nr 1 on USA, kelle julgeolekustrateegias on toimunud oluline muudatus. Terrorism oli aastaid USA julgeolekustrateegias oht nr 1. See aga muutus peale Donald Trumpi võimule tulekut. Tema ametiajal vastuvõetud strateegia määratleb suurimate ohtudena USA-ga konkureerivad suurriigid, eelkõige Hiina, aga ka Venemaa. Teravnenud suurriikidevaheline konkurents on täna ja homme rahvusvahelises poliitikas domineeriv megatrend, mis mingil määral asendab seda globaliseerumise trendi, millest ma oma kõnet alustasin. Ehk riikideülesed võrgustikud ja sidemed ei kao, kuid suurriigid püüavad neid pigem piirata, kontrollida ja vastase nõrgestamise eesmärgil ära kasutada. Külma sõja järgsest, *post-cold-war*-ajastust oleme läinud üle *post-post-cold-war*-ajastusse, kus ühiste mängureeglite kehtestamine muutub raskemaks ning usk rahvusvahelistesse normidesse ja lepingutesse ähvardab kokku kuivada. See suurriikidevahelise võitluse foon on uus kontekst rahapesule kui rahvusvahelisele nähtusele ja sellega seoses muutub rahapesu ka teist laadi, võib-olla isegi veel tõsisemaks julgeolekuprobleemiks kui varem.

Lõpetuseks paar sõna lahendustest. Rahapesu on rahvusvaheline nähtus, kuid seda hallatakse põhiliselt

rahvuslikul tasandil. Vastutus reeglite kehtestamise ja elluviimise eest on eelkõige riiklikul tasandil ning hõlmab erinevaid haldusalasid ja institutsioone. Aga selleks, et võidelda piire ületavate probleemidega ja kuritegevusega, sh rahapesuga, on mõistagi vaja piire ületavat koostööd. Siinkohal toon eraldi välja Euroopa Liidu, mis moodustab selle jaoks meile kõige olulisema raamistiku. Seoses Danske panga juhtumiga on saanud kõrgendatud tähelepanu Euroopa Liidu ebaõnnestumine rahapesuvastases võitluses. Puudusi on mängureeglites, institutsionaalsetes struktuurides, aga ka liikmesriikidevahelises andmevahetuses ja koostöös. Kuidas täpselt tõhustada Euroopa Liidu rahapesuvastast tegevust tulevikus, on küsimus, mis jääb juba minu pädevusest välja, aga ma rõhutan veel kord, et lisaks riigisisestele meetmetele tuleb Eestil siin tegutseda aktiivselt Euroopa Liidu kaudu, selleks et muuta rahvusvaheline rahapesu tulevikus raskemini teostatavaks. Ma tänan teid!

11:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Suur aitäh ettekandjale! Avan küsimuste vooru, selle pikkus on 20 minutit. Aivar Sõerd.

11:03 Aivar Sõerd
Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus oli küll mõeldud Karilaidile, aga kuna ka teie rääkisite hästi pikalt Venemaalt pärit oleva raha kriminaalse päritolu tõendamisest, siis ma küsin teilt süütuse presumptsiooni või pööratud tõendamiskohustuse regulatsiooni loomise kohta. Asi on selles, et sellise ettepaneku tegi pangaliit Riigikogule juba aasta algul. Selle küsimuse arutelu siin Riigikogus on silmatorkavalt veninud. Ka rahanduskomisjoni esimees on öelnud, et sellist asja Eestis üldse ei tule. Eelnõu pole Riigikokku jõudnud. Aga ma küsin, kui palju üldse see raha päritolu tõendamise kohustuse sisseviimine ehk pööratud tõendamiskohustus – ma tean, et USA seadustes on see olemas – meid aitaks. Kui vajalik on see rahapesu tõkestamisel ja kas teiste Euroopa Liidu riikide seadustes on selline võimalus olemas? Milline on teiste riikide praktika, kuidas te seda hindate?

11:04 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
See küsimus jääb minu ekspertiisist mõnevõrra välja, aga niipalju kui ma tean, on paljudes Euroopa riikides käimas just nimelt see arutelu, et selline seadus oleks vajalik, selleks et suudetaks tõhusamalt rahvusvahelise rahapesu vastu võidelda. Üks aspekte siin on veel see, nagu ma mainisin, et rahapesuvastasesse võitlusesse peab olema kaasatud erinevaid haldusalasid ja institutsioone. See ei ole ainult kriminaalne või juriidiline nähtus. Selleks, et saada jälile Vene päritolu mustale rahale, eriti kui seal on mängus Vene riigi julgeolekuteenistused, tuleb selle teemaga Eestis tegelda pigem näiteks julgeolekuorganitel. On vaja luuretegevust, et seda infot saada, ja on vaja koostööd näiteks luure ja õigusinstitutsioonide, juriidilise aspekti vahel.

11:05 Aseesimees Enn Eesmaa
Raivo Põldaru.

11:05 Raivo Põldaru
Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja, tänan rohke informatsiooni eest, mida see ettekanne sisaldas! Aga küsimus on selline. Ju meil oli, jah, siis sobiv kauss olemas, kus sai seda raha solgutada, et ta puhtaks saaks. Aga millised võivad olla need praktikad? Mida Eesti seetõttu, et meil siin selline kauss oli, kaotas või hakkab lähiajal kaotama?

11:06 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
Ma ei ole kindel, kas ma küsimusest päris hästi aru sain. (R. Põldaru saalist: "Tähendab, milline võib olla see praktika, mis nagu muutub, mida Eesti seetõttu kaotab, mis jääb saamata või mida ta saab?") Kas te peate silmas seda, et Eesti võiks näiteks kaotada, ma ei tea, mainet või investeeringuid? (R. Põldaru saalist: "Ma ei räägi mainest, ma räägin praktikast.")

11:06 Aseesimees Enn Eesmaa
Maine kaotamine on ka muidugi praktiline asi. Aga kas te soovite vastata?

11:06 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik

Ma ütleks, et neid võimalikke kaotusi, mida ma mainisin, näiteks maine kaotust, on äärmiselt raske mõõta. Aga tegelikult ma ikkagi rõhutaksin seda, et tegemist on rahvusvahelise nähtusega. Loomulikult, me siin Eestis arutelul keskendume sellele, mida on vaja teha Eestis ja mis on tagajärjed Eestile, aga me peame nägema laiemat pilti. Minu mulje rahvusvahelise ajakirjanduse põhjal on küll see, et rahvusvaheline tähelepanu ei ole suunatud eriliselt Eestile, vaid ikkagi Danske pangale, Taanile ja ka täiesti rahvusvahelisele nähtusele, mida rahapesu endast kujutab. Ma ei oleks ülearu mures selle pärast, et Eesti oleks kuidagi eriliselt kahjustada saanud, võrreldes teiste riikidega, kus on seesama probleem täiesti olemas.

11:07 Aseesimees Enn Eesmaa
Enne järgmist küsimust tuletan igaks juhuks meelde, et küsimustele vastab Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse Eesti Välispoliitika Instituudi direktor. Palun, Külliki Kübarsepp!

11:07 Külliki Kübarsepp
Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja, aitäh teile ettekande eest! Minu küsimus natuke haakub eelmise küsimusega. Te tõite lõpuks välja ka selle, et tegevuse koordineerimine tegelikult ju toimus Taanist. Lahendamata on see, millises määras, kas see oli 100%-line nõudmine või soovitus. Tegemist oli ju organiseeritud tegevusega. Kas teie analüüside alusel võiks öelda, et kuna Eesti on avalikult seda teemat käsitlenud, aga paljud riigid – see tuli ka meil kuulamistel välja – pigem salatsevad ega räägi, et nad on selliseid asju avastanud, siis kas Eestil on võimalus võtta Euroopa Liidu tasandil seesama juhtiv roll rahapesuküsimuste paremaks lahendamiseks või näib, et ta on nagu Venemaa ja Aserbaidžaani raha tõttu nende riikide vasall?

11:09 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
Alustan Eesti rollist. Paraku on küll nii, et tänu sellele Danske panga juhtumile on Eesti kohati sattunud nagu sellesse kasti, mille kohta me oleme arvanud, et meie sinna ei kuulu ja kus on Läti ja näiteks Küpros, riigid, kus on kõige rohkem Vene musta raha pestud ja tehtud seda aastaid. Kõigepealt tuleb muidugi leida oma riigisisesed lahendused ja vastused, enne kui Eesti saab Euroopa Liidus võtta juhtrolli või mingi olulise rolli. Aga osalemine Euroopa Liidu tegevuses on kindlasti väga vajalik. Nagu ma ütlesin, Euroopa Liidus on see teema nüüd saanud kõrgendatud tähelepanu. Siin on palju julgeolekuga seotud aspekte, seda just tänu sellele, et Vene musta raha pesemise taustal on ühest küljest erinevaid kuritegevuse liike, nagu uimastiäri, relvaäri jm, ning teisest küljest Venemaa julgeolekuorganite erioperatsioone ja nende muud tegevust Euroopa Liidu raames. Ma loodan, et see mingil määral vastas teie küsimusele.

11:10 Aseesimees Enn Eesmaa
Jaak Madison.

11:10 Jaak Madison
Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Te väga õigesti keskendusite oma ettekandes julgeolekuohtudele ja asjaolule, et väga suur osa sellest rahast, üle 200 miljardist seitsme aasta jooksul, oli seotud Venemaa poliitilise eliidi ja eriteenistustega. Kas teie hinnangul, vaadates praegust uurimist ja olukorda, selle seitsme aasta jooksul keskendusid nii Kaitsepolitseiamet kui ka Välisluureamet piisavalt nendele ohtudele ja sellele olukorrale? Te mainisite oma ettekandes võimalikku poliitilist šantaaži, mis sellega kaasneb. Kas teie hinnangul – see on väga subjektiivne ja väga hüpoteetiline küsimus – on võimalik, et selle seitsme aasta jooksul võis olla Eesti poliitilisi jõude või nende esindajaid, kes olid selle valdkonnaga seotud, ning nad võivad olla täna šantažeeritavad tänu sellele rahale, mis läbi Eesti liikus?

11:11 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
Minul ei ole infot selle kohta, et Eestis oleks mõni poliitik selle rahaga ära ostetud. Sellist infot, ma loodan, nende uurimiste käigus ka ei teki. Aga me teame muidugi seda, et Vene julgeolekuorganid on püüdnud rahaliste summadega mõjutada mitmeid poliitikuid eri Euroopa riikides, eelkõige just

paremäärmuslike erakondade liikmeid ja neid erakondi. Nii et sellele probleemile tuleb tähelepanu pöörata, seda tuleb jälgida. Mida on teinud Eesti julgeolekuorganid ja millist infot neil on, seda peate juba nende käest küsima.

11:12 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Urve Tiidus!

11:12 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Kristi Raik! Te andsite väga hea ülevaate laiemast julgeolekukontekstist, aga ütlesite välja ka niisuguse asja, et Euroopa Liidu ebaõnnestumine rahapesuvastases võitluses ja koostöös selle nimel on ... Ühesõnaga, et see poliitika on ebaõnnestunud. Kui kaua läheb teie hinnangul aega, et see poliitika õnnestuks? Jaanus Karilaid räägib siin kõvasti Danske pangast ja Eestist, aga samal ajal on neid juhtumeid olnud ju Hollandis ja Taanis, te mainisite siin riike, kust Vene raha iga päev läbi käib, Saksamaal oli probleem. Kui palju kulub aega selleks, et see poliitika õnnestuks?

11:13 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
Eks see sõltub muidugi eelkõige liikmesriikidest, sellest, mida nad omavahel kokku lepivad ja mida ette võtavad. Ma ülearu ei süüdistaks Euroopa Liitu kui organisatsiooni, see on ikkagi liikmesriikide kätes. Aga positiivne märk on see, et mitte ainult rahapesule, vaid ka mitmetele rahapesuga seotud teemadele pööratakse nüüd rohkem tähelepanu. Paljudes liikmesriikides, kus varem võib-olla ei olnud harjumust pöörata avalikkuses tähelepanu just nimelt Venemaa päritolu kriminaalsele tegevusele, on nüüd hakatud sellele tähelepanu pöörama. Poliitiline teadlikkus on kasvanud. Ma mainisin ka mõistet "hübriidohud", mis on väga laialivalguv, aga rahapesu sobib suurepäraselt sinna alla. Viimastel aastatel on päris palju tähelepanu pööratud ka sellele, kuidas tegelda hübriidohtudega, just nimelt aru saades sellest, et näiteks rahapesu võib olla seotud küberrünnakuga mõne liikmesriigi vastu või vabade valimiste ründamise eesmärgil sooritatud operatsiooniga. Neid probleeme tuleb vaadata tervikuna. Organiseeritud kuritegevus on ka üks, ütleme, Venemaalt lähtuvatest ohtudest, millega samuti on hakatud rohkem tegelema, ja rahapesu käib sinna alla. Aga eelkõige on vastutus ikkagi liikmesriikidel ja riiklikul tasandil. Koostöö on vajalik, aga otsuste elluviimine toimub eelkõige riiklikul tasandil.

11:14 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Anneli Ott!

11:14 Anneli Ott
Lugupeetud ettekandja! Te väga põhjalikult ja huvitavalt keskendusite oma ettekandes Venemaal toimuvale ja rahapesu ohtudele ning ka sellele, et me peame Euroopa Liidu tasandil tegema muudatusi, et neid ohte vähendada. Aga õiguskomisjoni esimees oma ettekandes mainis, et Venemaa peaprokurör pöördus Danske pangas toimuva asjus mitmeid kordi Eesti poole, kuid Eesti pool ei reageerinud nendele pöördumistele. Kui me tahame tekitada muutusi, siis me peame ju kõigepealt aru saama, mida me oleme tegemata jätnud või kus on midagi valesti tehtud. Kui Eesti tasandil seda küsimust vaadata, siis mis oleksid need asjad, mis tollel hetkel tegemata jäeti? Seda on vaja, et me saaksime edasi liikuda.

11:15 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
Tänan küsimuste eest! Ma tuletan jälle meelde, et mina olen rahvusvahelise poliitika ekspert, nii et selles asjas, mis konkreetselt Eestis selle juhtumi puhul tegemata jäi, kui Venemaalt tuli see kontaktisoov, jään ma teile vastuse võlgu. Aga ma saan jälle pakkuda laiemat konteksti. Koostöö Venemaaga selles valdkonnas on muidugi väga keeruline, tulenevalt eelkõige sellest, et Venemaa poliitiline süsteem on niivõrd erinev meie süsteemist. Seal ei ole olemas õigusriiki sellisel kujul, nagu meie sellest aru saame. Seal ei ole sõltumatut kohtuinstantsi ja nagu ma ka kirjeldasin, on seal organiseeritud kuritegevus ja riiklikud institutsioonid omavahel läbi põimunud sellisel moel, mida meie ei suudagi päris hästi ette kujutada või mõista. Kõik see muudab näiteks infovahetuse päris keeruliseks küsimuseks. Kui me tahame jälile saada Vene päritolu organiseeritud kuritegevusele, siis millist infot me ise oleme valmis jagama ning millist infot me vastu saame? Kuidas teha koostööd sellise süsteemiga,

mis on meie omast nii erinev? See koostöö on vajalik ja on muidugi väga hea, kui eelkõige isiklikul tasandil, inimeste vahel, kes nendes institutsioonides töötavad ja nende probleemidega tegelevad, ikkagi püütakse neid kontakte luua ja mingit usaldust tekitada Eesti ja Venemaa vahel, selleks et info liiguks, ja püütakse leida mingeid ühiseid lahendusi.
Loomulikult, osaliselt on rahapesu ka majanduslik kuritegevus, millel ei ole mingit poliitilist seotust julgeolekustruktuuridega. Ma ei taha öelda, et kogu Vene musta raha pesemine on kuidagimoodi seotud Vene julgeolekuorganitega. Siin on ka lihtsalt puhtalt majanduslikud kuriteod ning Vene poole motivatsioon nendele jälile saada võib olla päris tugev.

11:17 Aseesimees Enn Eesmaa
Hardi Volmer.

11:18 Hardi Volmer
Lugupeetud aseesimees! Lugupeetud ettekandja, aitäh ettekande eest! Tahtsin esmalt küsida selle fenomeni kohta ja esitada küsimuse Eesti mahtude kohta Balti riikide kontekstis. Ma sain sellele tegelikult vastuse, aga küsin ikkagi. Need summad on tavainimesele astronoomilised. Ja üllatus-üllatus (kuigi ma pean tunnistama, et ma olen seda kuskilt lugenud või kuulnud), tavaloogika ütleks, et selles sõbralikus rivis oleksid ikkagi Eesti, Läti ja Leedu, aga ennäe imet, Leedu asemel justkui on Küpros. Kas sellele on mingit mõistuspärast seletust?

11:18 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
Miks Leedu ei kuulu sellesse rühma? (H. Volmer kommenteerib saalist.) Minu vastus läheb üsna spekulatiivseks, aga üldiselt suundub Vene raha riikidesse, kus on olemas suhteliselt tugev venekeelne kogukond. Seal on keerulised põhjused ja mitte mingil juhul ei taha ma tõmmata paralleele venekeelsete elanike ja maffia vahele. Enamik vene kogukonda kuuluvatest inimestest kindlasti ei soovi omada ega oma mingeid sidemeid organiseeritud kuritegevusega. Aga selline seos on olemas. Küprosel on see hoopis teistmoodi välja kujunenud kui Eestis või Lätis. Seal on Vene uusrikkad, kellel on varad, majad ja villad. Nad veedavad seal palju aega ja sinna on tekkinud üks keskus, tulenevalt sellest, et järelevalve on olnud olematu ja neil on lastud seda teha. Küpros on sellest lõiganud majanduslikku kasu. Eestis ja Lätis on taust erinev, aga vene kogukonna olemasolu on üks selline seos. See näiteks seletab seda, miks paljudes Lääne- või Lõuna-Euroopa riikides ei ole üleüldse vene päritolu organiseeritud kuritegevus väga hästi läbi löönud. Lõuna-Euroopas on olemas omad rühmad, kes seda valdkonda kontrollivad ega lase väljastpoolt tulevaid rühmasid väga ligi.

11:20 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud kolleegid, kes te jälgite istungit oma kabinettides sisetelevisiooni vahendusel, jälgige palun ka küsimuste järjekorda tablool, muidu te kaotate võimaluse küsida või lükkub see edasi, kuigi võib-olla teie küsimus selgitaks olukorda oluliselt. Urmas Kruuse, palun!

11:20 Urmas Kruuse
Aitäh! Kuidas te ikkagi hindate rahvusvahelist koostööd, mis Danske panga näitel Eestis toimus? Ühelt poolt on arvamus, et Eesti käitus halvasti, samas on ka tänane rahandusminister öelnud, et Eesti käitus ja reageeris õigesti, kaasa arvatud Finantsinspektsioon, aga Taani pool ei tulnud sellega kaasa. Kuidas te sellele hinnangu annaksite või miks niimoodi juhtus, et ühelt poolt jääb mulje, nagu Eesti üritaks ennast poliitilise võitluse tõttu teha maksimaalselt süüdlaseks, ja teiselt poolt me näeme, kuidas Taani kommunikatsioon töötab selle nimel, et Taani enda rolli pisendada ja Eesti, väikese riigi rolli selgelt suurendada?

11:21 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
Aitäh! Ma otsese vastuse jään jälle võlgu, aga võin öelda, et Taani riik võib küll teha pingutusi selle nimel, et näidata Taani süüd pisemana, aga ma ei leia, et nad sellega väga kaugele jõuaksid. Rahvusvahelise meedia ja rahvusvahelise üldsuse tähelepanu on ikkagi väga tugevalt suunatud Taanile ja rohkem Taanile kui Eestile. Pigem on see, kuidas me sellest räägime, Eesti-sisese arutelu teema. Rääkida ja uurida tuleb. Iseenesest on see, ma arvan, ka Eesti tugevus ja mitte ainult selle probleemi puhul, vaid ka

paljude teiste asjade, kas või näiteks luurajate kinnivõtmise puhul: Eesti on avatud, ta ei varja probleeme ei oma ega rahvusvahelise publiku eest. Aga ohtlik trend on võib-olla see, kui siia segatakse liiga palju parteipoliitikat.

11:22 Aseesimees Enn Eesmaa
Küsimuse jõuab esitada ka Peeter Ernits. Mikrofon on avatud. (Hääled saalis: "Peeter, sinu küsimus!" P. Ernits saalis: "Ma ei taha! Ma ei taha!") Vaat, kuidas teinekord läheb. Helmut Hallemaa jõuab veel küsida.

11:23 Helmut Hallemaa
Nii. Kas mina küsin või? (Naer saalis.)

11:23 Aseesimees Enn Eesmaa
Võta vaevaks, ole hea!

11:23 Helmut Hallemaa
Aitäh! Austatud ettekandja! Seda sobib ka teie käest küsida, kuigi ma tahtsin seda küsida Jaanus Karilaidi käest. Siin on hästi palju räägitud sellest, et selle asjaga tegelemine kahjustab justkui mainet. Aga kas kahjustab sellise asjaga tegelemine, mida uurivad Ameerika Ühendriigid ja sealsed julgeolekuorganid ning Euroopa Komisjon, või tegelikult kahjustaks pigem see, kui me selle asjaga Eestis ei poliitilisel ega ka avalikul tasandil ei tegeleks?

11:23 Eesti Välispoliitika Instituudi direktor Kristi Raik
Nii. Ma arvan, et te ise juba vastasite. Ma tegelikult ka juba varem vastasin sellele küsimusele. Aeg on vist nüüd läbi. Nii et ma tänan teid kõiki!

11:24 Aseesimees Enn Eesmaa
Vastuseks oleks ma teile ikkagi veel aega andnud. Suur aitäh teile, Kristi Raik, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Nüüd tuleb kõnetooli Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler. Ettekande pikkus on 15 minutit ja seejärel on 20 minutit küsimusi ja vastuseid. Palun!

11:24 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Head vaatajad siin saalis ja ka need, kes veebis seda arutelu jälgivad! Tänan võimaluse eest osaleda Eestile olulise teema käsitlemisel Riigikogus! Viimati käsitlesime rahapesuriske Riigikogu täiskogu ees 10. mail sellel aastal ja 3. mail eelmisel aastal ja oleme teiega ka konkreetselt Danske asja arutanud.
Nüüd aga asja juurde, mille kohta ettekannet sooviti: Finantsinspektsiooni praktika rahvusvahelise rahapesu asjades. Teemat peegeldab üks lause: Eesti oli esimene riik euroalal, kus Finantsinspektsiooni taotlusel Euroopa Keskpank võttis krediidiasutuselt tegevusloa rahapesuvastaste reeglite olulise rikkumise pärast. Ja see ei olnud jalutuskäik pargis. See tegevusloa võtmine tuleb panna meie järelevalvepoliitika konteksti: riskantse äri tegeliku lõppemise oht on pankadele piisavaks heidutuseks, mis paneb neid tõsiselt mõtlema, kas tasub riskida.
Teine moment, mis paneb noateral kõndivaid pankureid tõsiselt mõtlema, on reaalne vabaduskaotuse oht, olgu siis rahapesu või muu taolise kuriteo eest. Siin me liigume kohtu karistuspoliitika pärusmaale, mis seisab eraldi nii seadusandlikust võimust kui ka täitevvõimust. Finantsinspektsioon, küll sõltumatu finantsjärelevalveasutus, ei ole siiski kohus, kes määrab karistusi kriminaalasjades või lahendab hagi alusel iga panga ja tema kliendi vahelist tsiviilõiguslikku vaidlust. Ka ei ole selliste kohtuasjade ärahoidmine finantsjärelevalve tegevuse ainus eesmärk, kuna tehinguid teevad ikka pangad ja kliendid ning finantsjärelevalve vahetult panka ei juhi. Finantsjärelevalvet tehakse seadusest lähtuvalt üksnes avalikes huvides, mitte üksikute isikute huvides.
Kuna oleme jõudnud finantsjärelevalveni, siis edasise ettekande tarbeks määratleme institutsioonid rahapesu tõkestamise küsimuses, siis piiritleme ainese, mida Finantsinspektsioon praktiseerib, ning lõpetan järelduste ja ettepanekutega praktika pinnalt.
Rahapesu riski ja tõkestamisega finantssektoris tegelevad peamiselt neli isikute ringi: turuosalised, rahapesu andmebüroo, uurimisasutused ja Finantsinspektsioon. Turuosalised rakendavad neile

kohalduvat õigustikku: nad peavad oma organisatsiooni ehitama ja käigus hoidma vastavalt seaduse nõuetele ning riski-isule, peavad oma klienti tundma, seirama ärisuhet kliendiga ja teatama rahapesu andmebüroole kahtlastest tehingutest. Rahapesu andmebüroo kogub ja analüüsib rahapesule viitavat teavet, võtab vastu turuosaliste teateid kahtlaste tehingute kohta, jälitab kriminaaltulu, külmutab kontosid, nõuab teavet isikutelt ja vahetab seda teiste rahapesu andmebüroodega. Prokuratuur ning Politsei- ja Piirivalveamet uurivad rahapesukahtlusi, koguvad tõendeid, tagavad kriminaalmenetluse ja teevad muid toiminguid kriminaalmenetluse seadustiku alusel ning koostööd välisriikide õiguskaitseasutustega. Finantsinspektsioon seisab finantssektori stabiilsuse ja usaldusväärsuse eest, rakendades finantsjärelevalvet, eelkõige hinnatakse finantsjärelevalve subjektide kapitali, juhtide ja organisatsiooni, sh riskikontrollide vastavust finantsturu õigusaktidele, ärimudelile ning riskidele. Finantsinspektsioon teeb koostööd välisriikide finantsjärelevalveasutustega. Finantsinspektsioon ei uuri kuritegusid ega mõista kohut.
Järgnevalt teeme selgeks kontseptsioonid "rahapesu" ning "mitteresidentidele pangateenuste osutamine".
Rahapesu on karistusseadustikus sätestatud kuritegu. Sisuliselt on rahapesu eelduseks kuritegelik tegevus ehk eelkuritegu, millest saadut või millega seotut asutakse seejärel legaliseerima ehk muundama, omandama, valdama, kasutama või varjama. Näiteks on rahapesu see, kui jalgratta varastanud ja selle müügist raha saanud isik ostab selle eest toidupoest süüa. Kui ta peaks kaardiga maksma, võib esitada küsimuse panga rolli ja panga hoolsuse kohta. Kui pangal tekib kahtlus või ta teab, et tegemist on rahapesu või sellega seotud kuritegude toimepanemisega, on ta kohustatud sellest viivitamata teatama rahapesu andmebüroole. Sellega seoses peaksid rakenduma protsessid uurimisasutuste süsteemis, piisava aluse olemasolu korral ka kriminaalmenetlus kuriteo asjaolude väljaselgitamiseks.
Finantsinspektsioon on otsesemas puutumuses teemaga, mis kõlab nii: mitteresidentidele pangateenuste osutamine. Pankadel ei ole seadusega keelatud mitteresidentidele pangateenuseid osutada. Pankade kohta kehtivad panganduse ja rahapesu tõkestamise reeglid ütlevad põhimõtteliselt, et riskikontrolli organisatsioon peab vastama äristrateegiale ehk piltlikult öeldes riskidele, lisaks veel teatud seaduse miinimumnõuetele. Seaduses ei ole nõuet, et riskikontrolli organisatsioon peaks tõekindlalt ära hoidma pangaklientide kuritegusid või nende katseid. Küsimus on pigem tõenäosuses. Rahapesu tõkestamise valdkonnas kehtestati riskipõhisuse põhimõte rahvusvahelisel tasandil FATF-i 2012. aasta soovitustega. FATF ehk Financial Action Task Force on 1989. aastal G7 algatusel loodud rahvusvaheline organisatsioon, mis töötab välja ja lepib kokku standardeid seoses rahapesu tõkestamisega. Näiteks on Taani, Rootsi, Soome ja ka Euroopa Komisjon FATF-i liikmed, Eesti aga mitte. Muide, Venemaa on ka FATF-i liige. FATF-i 2012. aasta soovitus jõudis Euroopa Liidu rahapesu tõkestamise neljandasse direktiivi, mis jõustus juunis 2015 ning nüüdseks on üle võetud ka Eesti rahapesu tõkestamise reeglitesse.
Äristrateegia on igal pangal individuaalne, samuti on individuaalne riskikontrolli organisatsioon: inimesed, nende arv ja kompetents, sise-eeskirjad ehk töökorraldus ja süsteemid ehk eelkõige infotehnoloogilised abimehed riskide määratlemiseks, mõõtmiseks ja kontrollimiseks. Eesti seadus nagu ka Euroopa Liidu õigusaktid ja FATF-i soovitused neis panga organisatsiooni ja juhtimise küsimustes on väga-väga üldised. Palju sõltub finantsjärelevalveasutusel oleva teabe ja pangaga peetava dialoogi kvaliteedist ning jääb järelevalvelise hinnangu alasse.
Toon näite. Taani krediidiasutuse Danske Bank Eesti filiaalil oli 2012 ja 2013 märkimisväärne osa mitteresidentide äris. Finantsinspektsioon nägi seda inspektsioonile likviidsuse järelevalve eesmärgil panga esitatavast finantsaruandest, kus on summeerituna kirjeldatud mitteresidentide pangakontode jääke kuu lõpu seisuga. Võrreldes kõigi teiste Danske filiaali hoiuste jääkidega olid need suhteliselt suured.
Mitteresident on alati eelduslikult suurema riski allikas, kuna panga info tema ja ta tegemiste kohta on lünklikum, panga võimalus seda kontrollida väiksem või kulukam. Finantsjärelevalve vaatest on probleemiks, kui mitteresidentidega seonduv äri ja selle riskikontroll ei ole tasakaalus, kui kontroll on nõrk ja jääb riskide võtmisele alla.
Kuidas tuvastada, kas panga riskikontroll on olemas ja milline see on? Vastus: tõendite kogumisega ja neile seaduse normide valguses hinnangu andmisega. Tõendeid hangitakse menetlustoimingutega. Seaduse keeles: menetlustoimingu vormi ja muud haldusmenetluse üksikasjad määrab haldusorgan kaalutlusõiguse alusel. Sama seaduse paragrahv ütleb, et haldusmenetlus viiakse läbi eesmärgipäraselt

ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides isikutele üleliigsete kulutuste ja ebameeldivuste tekitamist. Seega, nullpunktis on eelistatud ettevõtjale vähem kulutusi ja ebameeldivusi põhjustavad menetlustoimingud, kuid see allub kaalumisele. Tavapäraselt on finantsjärelevalve puhul nullpunktis esimene menetlustoiming nn kirjalik järelepärimine info saamiseks, tõendite kogumiseks. Vastamisel lasub pangal koostöökohustus ehk seaduse keeles öeldes: menetlusosaline on kohustatud haldusorganile esitama ja teatavaks tegema talle teadaolevad menetluses tähtsust omavad asjaolud ja tõendid. Selle normi täitmist eeldatakse.
Danske kaasuse juurde. Nii 2012 kui 2013 vastas pank finantsjärelevalveasutustele oma sise-eeskirja, käimasolevate sisemiste parendusprotsesside ja auditite kirjelduste ja hinnangutega. Need viitasid mitteresidentide äri suhtes rakenduvale pigem sellisele riskikontrollile või selle täiustamisele, mis ei andnud alust vahetu sunni rakendamiseks, või kinnitasid seda. Tagantjärele saab järeldada, et panga toonane tagasiside oli pehmelt öeldes eksitava iseloomuga.
Kuna aga kohapealne kontroll oli filiaali suhtes plaanis ja vihjed Danske mitteresidentide äri riskantsusele ei lõppenud, siis Finantsinspektsioon 2014. aasta alguses selle plaani realiseeris. Kohapealne kontroll on haldusorganile kulukas ja ettevõtjale ahistav menetlustoiming tõendite kogumiseks, kuna hõlmab tööd finantsjärelevalve subjekti kontoris kohal ja tavapäraste äriprotsesside n-ö segamist. Tavaliselt ollakse kohapeal *ca* üks kuu, lõppraport valmib kuni kuue kuu jooksul pärast kohapealset faasi.
Panga riskikontrollisüsteem võib vastata objektiivsetele seaduse nõuetele, kuid ei pruugi olla mitte väga efektiivne, väärtuslik või toimiv vastava panga äristrateegia ja riski-isu suhtes. FATF-i 2012. aasta standardid ja nende ülevõtmine Euroopa Liidu poolt aastal 2015 tõid mängu riskipõhisuse ehk nõudsid riskikontrolli organisatsiooni hindamist äristrateegia suhtes, mitte pelgalt seaduse nõuete mõttes. Danske filiaali puhul hindasime 2014 juba kohapealse kontrolli käigus, kas ja kuidas riskikontrolli organisatsioon toimib panga äristrateegia valguses. See oli üks esimesi riskitundlikke kontrolle, tehtud uuema metoodika kohaselt. Toona vaidles Danske pank Finantsinspektsiooni järeldustele ning ettekirjutuse kavandile vastu. See viis 2015. aastal Finantsinspektsiooni ettekirjutuseni ning Danskes mitteresidentide äri sulgemiseni ja filiaali juhtide vahetamiseni.
Vaikimisi on haldusmenetluse keel eesti keel, seega olid nii meie 2014. aasta kohapealse kontrolli akt (340 lehekülge) kui ka 2015. aasta ettekirjutus emakeelsed. Akti kokkuvõtte ja info ettekirjutuse kohta saatsime inglise keeles oma kolleegidele Taani finantsjärelevalves.
Siit jõuame rahvusvahelise koostöö mõõtmeni. Rahapesu tõkestamise valdkonnas on rahapesu andmebüroodel üleilmne koostöövõrgustik, mida kutsutakse Egmont Group. See ühendab 159 rahapesu andmebürood ja grupi liikmeks on ka Eesti rahapesu andmebüroo. Selle töövormi kaudu vahetavad andmebürood rahapesu tõkestamiseks vajalikku teavet. Finantsjärelevalveasutused Egmont Groupi ei kuulu. Finantsjärelevalveasutustel on Euroopa Liidus koostööks harmoneeritud normide arhitektuur vastutavate institutsioonide ja koostöövormidega. Rahapesu tõkestamise teema ja vastava koostöö käsitlemisega finantsjärelevalve vaatevinklist tegelevad kolm Euroopa Liidu asutust: EBA, ESMA ja EIOPA. Euroopa Pangandusjärelevalvel EBA on peamine roll. EBA on üksikuist liikmesriikidest sõltumatu, tal on piisavalt kogemust finantsjärelevalve valdkonnas ning tema protseduurid on läbipaistvad. EBA peamine ülesanne on õigusaktide väljatöötamine ka rahapesu tõkestamise valdkonnas. EBA seisab hea ühtse finantsjärelevalve kultuuri saavutamise eest. Selleks rakendatakse oma liikmesasutuste, sh Finantsinspektsiooni suhtes kvaliteedikontrolli valitud teemadel. EBA lahendab vaidlusi finantsjärelevalveasutuste vahel, teeb otsuseid Euroopa Liidu õiguse ebaõige kohaldamise kohta ja osaleb vaatlejana finantsjärelevalve kolleegiumide töös.
Liikmesriikide finantsjärelevalveasutuste vahel toimub koostöö järelevalvekolleegiumide vormis ja ka *ad-hoc*-teabevahetusena. Kõike seda katab vastavalt Euroopa Liidu õigustikule konfidentsiaalsuse nõue. Järelevalvekolleegiumid ühendavad piiriüleselt tegutsevate pankade asukohariikide finantsjärelevalvajaid. Nõndanimetatud peajärelevalveasutus määrab kolleegiumi kalendri ja teemad. Rahapesu tõkestamise valdkonnas on kolleegiumide roll olnud määratletud pankade juhtimise ning organisatsiooni küsimustega, kuna piiri tõmbamine panga juhtimise, holistliku riskikontrolli ja pangasisese rahapesu tõkestamise organisatsiooni vahele on leebelt öeldes tinglik.
Lõpetuseks mõtteid Finantsinspektsiooni järelduste kohta ja sellest, mis on meie ettepanekud edaspidiseks. Finantsinspektsiooni planeerimise protsess toimub aastases tsüklis, me võtame riskikaardistusena kokku eelneva aasta jooksul järeldatu ja selle pinnalt paneme paika üldise järelevalveplaani tulevaks aastaks. Taolise töö käigus sai meile 2014. aastal selgeks, et rahapesu

tõkestamisega seotud riskikontrollid on prioriteetne teema. See jõudis ühe selge eelistöövoona paari teise olulise tegevuse kõrval ka meie kehtivasse strateegiasse.
Finantsinspektsioon on strateegiat järjepidevalt, oma käsutuses olevaid võimalusi ning oma parimaid oskusi ja teadmisi rakendades täitnud. Statistika on selle tõendiks: alates 2014. aastast on mitteresidentide osakaal meie pangandussüsteemis vähenenud *ca* 20%-st alla 10%-ni, *offshore*'ide osakaal *ca* 10%-st alla 1%-ni. Oleme pidevalt arendanud oma järelevalvemetoodikat, silmas pidades finantsjärelevalveasutuse seadusjärgset mandaati. Oleme pankade juhtidele selgelt märku andnud, et rahapesurisk on prioriteet ja me ei taha näha logisevaid riskikontrolle. Oleme enam panustanud enda kohalolule, kohapealsetele kontrollidele. Oleme kinni pannud praktiliselt ainult mitteresidente teenindanud Versobanki, oleme suunanud Dansket lõpetama mitteresidentide äri. Oleme vahetanud rahapesu tõkestamise kohta infot ja teinud ka muud koostööd finantsjärelevalveasutustega Euroopa Liidu sees ja ka väljaspool seda. See töö jätkub ja on pidev. Lühikeste ja selgete avalduste taga, mis ma siin teen, on kümned ja sajad tunnid tippekspertide tööd, riskide hindamist, veenmist, kirjutamist, esinemisi kohtutes ja muudes organites.
Meie ettepanekud edasiseks on oma lähtekohtades lihtsad. Esiteks, Eesti karistusõiguse väärtegude ja väärmenetluse osa sellisena, nagu ta praegu on, ei ole finantssektorile sobiv, kuna aegumise aeg on lühike, menetlus juriidilise isiku puhul väga keerukas või kallis ja karistusmäärad väiksed. Oleme 14 aastat lootnud, et seda parandatakse, ning selleks ka tööd teinud, kuid see ei ole realiseerunud. Ka finantssektor ise ei ole olnud huvitatud ja vastavat lobi ei maksa alahinnata. Tuleb võtta puhas paber ja asi algusest peale ümber teha, kas või seetõttu, et vältida kaksikstandardeid Euroopa Keskpanga otsejärelevalve alla kuuluvate suurpankade käsitlemisel, kellele paljude rikkumiste puhul ... (Juhataja helistab kella.)

11:39 Aseesimees Enn Eesmaa
Olen istungi juhatajana kindel, et osava rääkija ja vastajana te saate ülejäänud momendid vastuste voorus ära kasutada. Avan vastuste ringi, 20 minutit. Palun, Valdo Randpere!

11:39 Valdo Randpere
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Mina olen Finantsinspektsiooni tegevust päris lähedalt näinud, kuna ma ise mingil ajal olin ka Finantsinspektsiooni nõukogu liige. Ma ei saa küll rääkida sellest, mis me seal nõukogus tegime, aga ma saan refereerida ajakirjanduses ilmunud andmeid. See, et Finantsinspektsioon lõpuks suutis sundida Danske panka likvideerima oma mitteresidentide äri, oli üks saavutusi. See, et Finantsinspektsioon ei andnud tegevusluba Tallinna ühistupangale, oli minu meelest niisama tähelepanuväärne. See ühistupank oli selgelt keskerakondlik projekt. Kas sa ei tunne, et äkki sellele ühistupangale tegevusloa mitteandmine on tinginud selle, et mõned keskerakondlased väga tigedalt täna ründavad sind ja Finantsinspektsiooni? Ma tsiteerin Jüri Mõisa. Tema on öelnud, et tegemist on läbi ja lõhki keskerakondliku moodustisega: "See tekitas ikka õõnsa tunde. Linna osalus on seal 98 protsenti ja nad panevad kogu aeg raha juurde." Koosolekutel olid tema sõnul kohal kõik olulisemad linnavolikogu ja linnavalitsuse liikmed ...

11:40 Aseesimees Enn Eesmaa
Küsimuse aeg on läbi.

11:40 Valdo Randpere
... samuti suur osa keskerakondlastest riigikogulasi. Aitäh!

11:40 Aseesimees Enn Eesmaa
Küsimuse aeg on üks minut. Kuigi lõpus läks põnevaks, hoiame siiski ühest minutist kinni. (Hääl saalist.) Ei, palun vastata!

11:40 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Ma saan aru, et küsimus on selles, kas Finantsinspektsioon oma töös lähtub seadusest või millestki muust. Kui ma seda niimoodi formuleerin ja sellele vastan, siis võin öelda, et minule teadaolevalt ja minu juhtimisel lähtub Finantsinspektsioon ainult ühest ja see on seadus. Ei poliitilised mõjud, ei

rahvuslikud mõjud ega mingisugused muud mõjud meid ei mõjuta. See on ainult seadusetäht. Üks tähelepanek veel: pankade tegevuslube, nende andmist ja võtmist euroalal ei otsusta mitte Finantsinspektsioon, vaid Euroopa Keskpank. Loomulikult toimub selles valdkonnas Euroopa Keskpangaga koostöö, aga lõppotsus on nende oma, nende käes, nende pädevuses.

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa
Jürgen Ligi.

11:42 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra Kessler, see oli nüüd küll väga eluvõõras vastus. Finantsinspektsioon on väga suure poliitilise viha all ja üks selle allikaid on loomulikult munitsipaalpangale litsentsi mitteandmine. Siia lisanduvad veel paar asja, mis minu hinnangul teie pädevusse üldse ei kuulu. Teilt tahetakse sekkumist tsiviilasjadesse, minu teada Swedi ühte vaidlusse ja ka Gildiga seotud asja. Kas teile on nendel teemadel isiklikku survet, poliitilist survet avaldatud? Millega te seletate seda üldist suhtumist institutsiooni, kes Eesti omadest on kindlasti kõige paremini hakkama saanud rahapesu tõkestamisega? Miks tänastest ettekandjatest kaks on teiega võrreldes nii selgelt teisel poolel? Miks on siin advokaat, kes teiega vaidleb ja on püüdnud teid tõmmata tsiviilvaidlusesse, vähemalt ühte, kui mitte kahte?

11:43 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Nüüd oli ühes küsimuses nii palju küsimusi, et ma ei jõudnud isegi kõiki üles märkida või kõrva taha panna. Aga üks asi, mis jäi küll kõrva, oli see, kas ma tunnen endal survet oma seadusjärgsete ülesannete täitmisel. Sellele ma vastan niimoodi. Finantsjärelevalve puutub oma töös alati kokku erinevate huvirühmadega, on need turuga seotud huvirühmad või on need avalikkusega või poliitikutega seotud, n-ö *stakeholder*'id, ja me tegeleme kõigi nendega. Me proovime kõigi osapooltega olla dialoogis, aga oma otsused me teeme siiski ainult seadusest lähtudes. Kui me hakkaksime lähtuma millestki muust kui seadustest, siis ma arvan, et see tee, mida mööda käia, oleks väga lühike.

11:44 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Krista Aru!

11:44 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Õiguskomisjoni esimees andis hinnangu Finantsinspektsiooni tegevusele aastatel 2011–2013. See hinnang oli karm, et Finantsinspektsioon oli jõuetu. Kas te olete selle hinnanguga nõus ja kui te olete nõus, siis kus ja millised olid need puudujäägid? Te ise olete kogu aeg rõhutanud, et seaduste pool on see, millest tuleb lähtuda. Aeg oli muidugi teine. Või oli seal puudu ka pädevustest, oskustest, võib-olla sellisest laiemast pildist?

11:44 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Hea Riigikogu liige, tänan küsimuse eest! Mul on alati hästi raske juristina argumenteerida selliste kategooriate raames nagu jõuetu või jõuline. Minu arvates on kategooriad faktid ja seaduse normid. Vaadake, alati on hea vaadata, mis minevikus toimus, sest praegu me oleme võib-olla teistsuguses infoväljas ja on hea mõelda ka seda, kas oleks võinud midagi teisiti teha või mitte. Jätame selle nüüd kõrvale ja vaatame näiteks aastat 2013 või 2012, seda, milline oli siis infoväli (puutuvalt Danske panka, ma saan aru, küsimus on eelkõige selles ju) ja milline oli tolleaegne oskusteave. Neidsamu FATF-i normegi – ma rääkisin teile riskipõhisest finantsjärelevalvest – tutvustati rahvusvaheliselt alles 2012. Kõiki neid asjaolusid ja aspekte kogumis vaadeldes ei julgeks ma öelda, et finantsjärelevalve oli jõuetu. Vaadake, finantsjärelevalve ei saa tegeleda maailma kõikide teemadega. Teoreetiliselt võiks öelda, et finantsjärelevalve saab pankade kaudu ka makse koguda, finantsjärelevalve saab pankade kaudu põhimõtteliselt meie elu täielikult mõjutada, aga see ei ole finantsjärelevalve ülesanne. Finantsjärelevalve ülesanne on tagada see, et finantssektor oleks stabiilne ja seaduse järgi ka läbipaistev. See on meie peamine mandaat. Seal on teatavad kõrvaltegevused, muu hulgas kaasaaitamine rahapesu tõkestamisele, see, millest ma täna rääkisin, aga võib-olla sellised ootused finantsjärelevalve suunal teinekord väljuvad seaduse raamidest. Kas õigustatult või mitte, aga seda juhtub.

11:46 Aseesimees Enn Eesmaa
Jaanus Karilaid.

11:46 Jaanus Karilaid
Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Olete avalikkuses korduvalt viidanud Finantsinspektsiooni suurele konfidentsiaalsuskohustusele ja menetlusvabadusele. Seda olete teinud avalikkuse ees korduvalt. Olete püüdnud jätta muljet, et meie pankades toimuvat ei saa ega tohi konfidentsiaalsuse tõttu kuidagi avalikkuses kommenteerida. Ometigi andsite Eesti Ekspressile ja Eesti Televisioonile alles hiljuti põhjalikud intervjuud, kus meenutasite aastatetaguseid episoode rahapesule viitavates juhtumites. Kuidas võimaldas nii hästi täidetud konfidentsiaalsuskohustus teil need episoodid siiski meediasse tuua? Öelge ausalt.

11:47 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Hea Riigikogu liige härra Karilaid! Vastan küsimusele. Esiteks, Finantsinspektsiooni finantsjärelevalvealane konfidentsiaalsuskohustus on sätestatud Finantsinspektsiooni seaduse §-s 54. See üsna pikk säte ja ma ei hakka seda siin ette lugema. Selle sätte juured on Euroopa Liidu õiguses. Põhimõtteliselt on igas finantsjärelevalvealases Euroopa Liidu direktiivis ja määruses kirjas, millised on finantsjärelevalveasutuse ja selle töötajate konfidentsiaalsusnõuded ning millised on need tingimused, mille korral saab neid nõudeid mitte täita või informatsiooni avaldada. Kahtlemata on üks selliseid juhtum, kui finantsjärelevalve subjekt ise, näiteks Danske pank, on ise enda kohta käivaid andmeid avaldanud. See võib olla ka mõni teine subjekt, ma konkreetselt neid kaasuseid ei tea, millele te viitate, aga kindlasti on üks aluseid see, kui subjekt on ise oma tegemistest rääkinud. Meile kõigile teadaolevalt avaldas Danske pank 19. septembril üsna mahuka aruande enda tegemiste kohta Eesti filiaalis seoses mitteresidentide äriga ja ka muude panga osade kohta, juhtimisega seoses. Kui me seda aruannet vaatame, siis näeme, et seal on jutt ka Eesti finantsjärelevalvest ja tema tegemistest, sellest, kui ebamugav oli Eesti finantsjärelevalve Danske pangale. See kahtlemata annab ka Eesti finantsjärelevalveasutusele võimaluse sellel teemal rääkida.

11:49 Aseesimees Enn Eesmaa
Raivo Põldaru.

11:49 Raivo Põldaru
Aitäh, härra aseesimees! Hea ettekandja! Küsimus on lühikene. Vaadates tagasi ja võib-olla selleks, et ennetada tulevasi selliseid pesumasinatöid, kas te ütlete, mis oli teie arvates takistuseks, et see masin nii kaua töötas ja sealt nii palju seda pesu läbi käis? Tuleviku vaatevinklist: mida on vaja, et taolised asjad ei korduks?

11:49 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan küsimuse eest, hea Riigikogu liige! Tegelikult on see päris keeruline küsimus. Küsimus on selles, kas ja mil määral Eesti pangandussüsteem saab olla rahvusvaheline. Vaadake, meie finantsjärelevalve aspektist ju räägime mitteresidentidest, me ei räägi rahapesust. Rahapesu on kuritegu. Praegu ei ole ju Danske panga kohta ühtegi süüdimõistvat kohtuotsust olemas ehk rahapesust n-ö juriidilises või tehnilises mõttes me rääkida ei saa. Me saame rääkida riskantsest mitteresidentidega seonduvast ärist ja selle riski kontrollimisest. Nüüd on põhimõtteliselt otsuse koht, kas seadusega või finantsjärelevalvepoliitikaga kalibreerida ära see, kui võimsaid riskikontrolle me pankadelt nõuame. Tegelikult see, kui palju nad oma kliente – eelkõige väliskliente, mitteresidente – kontrollima peavad, määrab ära, kui aktiivsed nad välisklientide suhtes üldse saavad olla. Me põhimõtteliselt võime või teie võite seadusega otsustada, et Eestis tegutsevad krediidiasutused üldse n-ö korrespondentsuhteid omada ei saa. Ma ei tea, kas see oleks Eesti ühiskonna huvides, kas see oleks Eesti äri huvides. Ma kaldun arvama, et mitte.
Kas asi on mingis dünaamikas, ka õigusraamistiku arengus? Jällegi, tulen tagasi oma ettekande juurde. 2012 tutvustati FATF-i norme, see on see G7 raames loodud rahvusvaheline organisatsioon. Ka see raamistik on olnud arengus. Eelkõneleja, kes esines hea ettekandega, ju kirjeldas seda, kuidas rahvusvaheline keskkond ja sealsed riskid on kogu aeg muutunud. Samamoodi on muutumises see

raamistik. Selles mõttes on minu soovitus … Paar tükki oli neid veel. Mul on nüüd vist võimalus need välja öelda, eks?

11:51 Aseesimees Enn Eesmaa
On küll.

11:51 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Aitäh! Üks on see, et Eestis võiks mõelda – ja seda ka teha, mitte ainult mõelda – ühe keskse analüüsikeskuse peale, rahapesu strateegilise analüüsi keskuse peale. Tegelikult on seaduses kirjas, et seda funktsiooni peaks täitma rahapesu andmebüroo, aga ma arvan, et teda tuleks rohkem jõustada. Tal on praegu, ma saan aru, natuke vähe võimekust sellel teemal. Meie finantsjärelevalvajana igal juhul väga toetaksime seda protsessi, sest ma usun, et see kindlasti rikastaks ja tugevdaks ka meie tegemisi. See on üks asi, millest me võib-olla oleme puudust tundnud.
Teine pool – see jälle haakub eelkõneleja ettekandega – on rahvusvaheline mõõde, Euroopa Liidu mõõde. Mina ja Finantsinspektsioon oleme täiesti ühesel arvamusel, et Euroopa Liidul on vaja konkreetset asutust, kes vastutaks rahapesu tõkestamise teema eest. See võimaldaks võib-olla paremini korraldada informatsiooni piiriülest vahetamist, see võimaldaks paremini mõõta eri osapoolte tegevuse kvaliteeti. Mäletate, Finantsinspektsioon – ma seda siin ütlesin ka – allub ju sellesama EBA ehk Euroopa Pangandusjärelevalve kvaliteedikontrollile. Nad käivad hindamas, kas meie tegevus on ikka piisavalt kvaliteetne. Samasugust protsessi oleks võib-olla mõistlik rakendada ka rahapesu andmebüroode suhtes, mitte ainult Eestis, vaid ma räägin üldiselt Euroopa Liidu raames. Need on sellised mõtted ja ettepanekud teie küsimuse valguses. See küsimus on väga keeruline, väga lai. Ma olen nõus sel teemal ka täiendavalt diskuteerima, kui soovi on.

11:53 Aseesimees Enn Eesmaa
Aivar Sõerd.

11:53 Aivar Sõerd
Austatud juhataja! Austatud ettekandja! Kui Finantsinspektsioon 2014. aastal Danske ja teiste pankade suhtes uurimise läbi viis, siis rikkumiste tuvastamise tagajärjel ei trahvitud kedagi. Te ise olete öelnud, et trahvimäär oli liiga väike, 32 000 eurot oli lagi ja sellel polnud mõtet. Aga nüüd on seadust muudetud, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus võimaldab halduskorras sunniraha ja trahvi määrata. Ma ei räägi üldse kriminaalasjadest, see on hoopis keerulisem teema, ma räägin haldustrahvist ja sunnirahast olukorras, kus pangad ei ole täitnud eeskirju, ei ole täitnud ettekirjutusi, ei ole rakendanud rahapesu tõkestamise meetmeid. Mitmel korral te uute reeglite järgi olete trahvi määranud ja kui suured need summad on olnud?

11:54 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Suur tänu! Esimene asi on kohe see, et see trahvimäär, millele te viitasite, on nüüd vist 400 000. See on üsna värske lugu. Suur tänu selle eest, see on samm õiges suunas ja ma arvan, et sellele ei tohi peatuma jääda. Direktiiv näeb ette natuke teistsuguseid määrasid, seda tööd tuleb jätkata. See on jällegi pikk jutt heidutusest, sellest, kuidas heidutussüsteemi üles ehitada. Nüüd sunnirahast. Vaadake, sunniraha on selline asi – lihtsalt härra Sõerdi küsimuse taustaks –, et finantsjärelevalve teeb ettekirjutuse, et sina, näiteks pank, korrasta oma organisatsiooni ja kui sa seda ei tee, siis Finantsinspektsioon võib otsustada sunniraha summas x või y. See on see, millest jutt käib. Meie praktika näitab, et vähemalt niisama tõhus kui sunniraha on oht jääda ilma tegevusloast. Nimelt on enamikus finantssektoriseadustes Finantsinspektsiooni ettekirjutuse mittetäitmine pidestatud sellega, et see võib olla iseseisvaks aluseks tegevusloa kehtetuks tunnistamisele. Toon ühe näite – Versobank. Versobank ei täitnud meie ettekirjutust ning mitte ainult selle pärast, aga muu hulgas selle pärast tunnistas Euroopa Keskpank ta tegevusloa kehtetuks. Nii et see on meetmete kompleks. Iga kord tuleb vaadata läbi n-ö proportsionaalsuse prisma, läbi konkreetsete asjaolude prisma seda, kas sunniraha määrata ja mil määral määrata või saab probleemi lahendada mingite muude meetmetega. Me oleme

Finantsinspektsioonis seda meelt, et me proovime Eesti ühiskonna jaoks lahendada probleeme maksimaalselt kiiresti, maksimaalselt efektiivselt ja samas ka riskivabalt. Need on erinevad elemendid, mida me peame iga kord kaaluma ja neid otsuseid järelevalves tegema.

11:55 Aseesimees Enn Eesmaa
Arno Sild.

11:56 Arno Sild
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Kui mitmel korral Finantsinspektsioon on selle aja jooksul konkreetselt pöördunud meie finantsasutuste poole ettepanekute ja ettekirjutustega? Siia juurde küsimuse teine pool. Siin oli kuulda, et Taani riik väga vapralt kaitseb oma finantsasutusi. Kas meie Eesti riik ei peaks ka aktiivsemalt oma asutuste kaitsega tegelema? Näiteks ei ole täna kuulda olnud, et meie advokatuur oleks hõlmatud, kaitsmaks Eesti riigi huve.

11:56 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan küsimuse eest, hea Riigikogu liige! Põhimõtteliselt oli kaks küsimust, esiteks, kas Finantsinspektsioon kaitseb Eesti riigi ja Eesti ühiskonna huve, ja teiseks, kui palju me oleme üldse järelevalvetoiminguid teinud. Järelevalvetoimingute arv peaks mingil moel olema meie aastaraamatutes kirjas. Aga ma kinnitan teile, et aastas tehakse neid toiminguid sadu, ma arvan, et isegi rohkem. Need on informatsiooni küsimised, need on kohapealsed kontrollid. See töö on pidev, see töö on üsna kompleksne ja selge on see, et meie inimesed n-ö talveunes ei ole. Tegelikult on see ka vastus teisele küsimusele, kas me kaitseme oma ühiskonda. Jah, loomulikult. Me rakendame seadusi, seaduste rakendamisega me seda iga päev teemegi. See on üks meie juhtivaid mõtteid. Eesti riigi ja Eesti ühiskonna huvides seesama asutus, mida ma juhin, ju tegutsebki.

11:57 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

11:57 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Kevadel peale "Kuuuurijat" ütles Swedbank, et tema ei ole Rumeenia investeerimisühingut kunagi n-ö sisuliselt juhtinud. Aga 15. juunil kirjutas Swedbanki Rumeenia investeerimisühingu juhataja Kaie Trump ERR-i portaalis, et pank osales otseselt Rumeenia investeeringute juhtimisel, ja kinnitas, et tema valduses on ka seda tõendavad e-kirjad. Küsimus on selles, kas Finantsinspektsioon on viidatud e-kirjad võtnud tutvumiseks, et kontrollida, kas panga väited ikkagi vastavad tõele. Mida on teie juhitav inspektsioon pärast pettunud võlakirjaostjate pöördumist ette võtnud ja millised on olnud inspektsiooni tegevused kuriteos süüdi mõistetud Gildi investeerimispanga järelevalvel?

11:58 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan, hea Riigikogu liige! Siin oli nii mitu küsimust, ma katsun kuskilt pihta hakata. Esimene asi on see, et te viitasite Swedbanki ning teatud investorite vahelisele vaidlusele. Meile teadaolevalt on käimas kohtuvaidlus ning ma arvan, et oleks üsna ebaõige hakata siin saalis kohtuvaidlusi lahendama. Ma saan aru, et järgmine esineja, vandeadvokaat, on ühe kas osapoole või osapoolte rühma esindaja selles vaidluses, mille kohta te küsite. Minu eetika selles mõttes natuke tõrgub selle vastu, et hakata parlamendis ühte konkreetset kohtuvaidlust lahkama. Mis puudutab seaduse norme, siis need on väga ühesed. Seda ka küsiti, see on finantsjärelevalve konfidentsiaalsus. Kõigile küsimustele, mis puudutavad konkreetset finantsjärelevalve subjekti, seda, mida me seal teinud oleme, ei saa ma konfidentsiaalsusest tulenevalt konkreetselt vastata.

12:00 Esimees Eiki Nestor
Aitäh, Kilvar Kessler! Aeg on läbi. Järgmine ettekandja on vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets. Palun!

12:00 Vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets

Austatud esimees! Lugupeetud saadikud! Mul on väga hea meel siin teie ilusas saalis arutada sedavõrd olulist probleemi, nagu on finantsturu stabiilsus ja läbipaistvus. Tõepoolest on tekkinud küsimus, miks siin teie ees olen mina advokaadina, mitte mõni teine finantsturuõiguse asjatundja. Aga nagu te olete juba kuulnud, tõsiasi on, et üle kümne aasta olen ma esindanud finantsturu kõige nõrgemaid osalisi, need on finantsturu kliendid ja investorid. Tõsiasi on ka see, mis on peaaegu nagu vanarahva tarkus, et kõige nõrgem lüli ketis määrab ära selle keti tugevuse. Seega pole mingisugust mõtet etteheiteid esitada, et mina kui investorite ja finantsturu klientide esindaja siin täna teiega vestlen.
See, mis rääkis härra Kessler, oli teooria. Mina räägin teile praktikast. Loomulikult on Danske panga juhtum äärmiselt taunitav ja meile kõigile oleks parem, kui seda ei oleks olnud. Aga igas halvas asjas on ka midagi head, sest nagu me teame ja ka praegu näeme, see kahetsusväärne juhtum on pannud poliitikuid, ühiskonna liikmeid, pangatöötajaid ja Finantsinspektsiooni töötajaid mõtlema finantsturu usaldusväärsusele ja läbipaistvusele.
Aga kindlasti on ka teil see küsimus, kas õigus selles valdkonnas on paigas ja kas teie enda loodud õigus on piisav, selleks et tagada õige ja õiglane järelevalve finantsturul. Võin ütelda, et jah, õigus on enamasti paigas, ette heita võib seda, et nagu ikka ei ole õigus kõikidele nendele, kes peaks seda järgima ja kes võiks sellest kuidagi tuge leida, päris selgelt arusaadav. Tõepoolest soovin väga, et õigusselguse huvides oleks sõnastus parem. Seda enam, et valdkonna õigusaktides on just vaadeldaval perioodil, aastast 2007 kuni tänaseni, väga tihedalt tehtud muudatusi ja mitmedki sätted on kas kehtetuks tunnistatud või on neid mitu korda täiendatud.
Aga mis puudutab Danske panga mõju meie riigi usaldusväärsusele ja mainele, siis ei ole õige ütelda, et seda mõju ei ole. See mõju on ja see on selgelt kahjulik. Sotsiaalteadlased on juba omandanud oskuse arvutada välja ka ühiskondlikest konfliktidest tekkivad kahjud. Aga küllap selleni ka jõutakse. Kuu aega tagasi helistas mulle minu klient Inglismaalt ja kurtis, et tal oli ette valmistatud kinnisvara ostutehing, kõik oli täpselt läbi räägitud, talle olid formularid ette antud ning ta läkski lepingut sõlmima ja esitas oma passi, aga passi vaadates lepingu teise poole esindaja kangestus ja ütles: "Te olete Eestist, te olete Eesti kodanik. Me ei saa teiega tehingut teha, see on rahapesumaa." Me nägime kaks nädalat vaeva sellega, et Eesti kodanik Inglismaal saaks soovipärase tehingu tehtud, aga haav jäi südamesse. See näide ei ole kahjuks ainuke. Niipalju sellest, kas meie maine on rahvusvaheliselt kriipida saanud või mitte.
Kas meie järelevalve Danske suhtes oli aastatel 2007–2015 tõhus? Loomulikult olen mina seisukohal, et see ei olnud tõhus. Jah, teatud perioodil ei olnud meie Finantsinspektsioonil õigust kontrollida filiaali tegevust sellise agarusega ja ulatuses, nagu kontrollitakse tavalist siin tegutsevat panka, aga arvestades rahvusvahelise koostöö võimalust ja õigust leppida kokku ka panga emapanga asukohamaa finantsjärelevalvega, oleks olnud igati võimalik täies ulatuses finantsjärelevalvet korraldada. See on vajalik eriti juhul, kui on põhjendatud kahtlus, et võib olla toime pandud või toimepanemisel kuritegu, s. o rahapesu, mis on tõsine kuritegu, või on kahtlus, et sellele aidatakse kaasa. Ei ole niisugust olukorda, mis võiks takistada meie õigust sekkuda meie enda riigis toimepandavatesse kuritegudesse, mis annaks võimaluse nendesse mitte sekkuda.
Aga ega finantsturujärelevalve ei ole ainult riigi küsimus. See algab eelkõige pankade seest ja selle korrektsuse kaudu võib hinnata ka pankade usaldusväärsust ja nende läbipaistvust. Finantsjärelevalve väga oluline eesmärk on tõkestada finantssektori ärakasutamist kuritegelikel eesmärkidel või sellele kaasaaitamist, aga kõige olulisem on kaitsta finantsturu klientide ja investorite huve vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust.
Nagu alguses öeldud, mina olen paljude finantsturu klientide ja investorite esindaja. Loomulikult on väga suure tähtsusega riiklik probleem see, kui meie finantsturul ei ole tagatud finantsturu klientide ja investorite vara ja vahendite säilimine. Meil on tõepoolest vähemalt kaks sellist avalikkuse ette jõudnud juhtumit. Üks neist on konkreetselt süüdistuseni jõudnud kuritegu, esmakordne investeerimiskelmuse juhtum, mis päädis süüdimõistva otsusega. Kui palju me saime tuge Finantsinspektsioonilt? 16 miljonit eurot läks 2007. aastal võlakirjaemissiooni kaudu Aserbaidžaani, mitte kõige usaldusväärsemasse finantsturu tsooni. See ei ole niisugune juhtum, mis ei pälviks tähelepanu. See ei ole tavapärane investeerimisteenus. Et see ei jäänud Finantsinspektsioonile tol ajal üldsegi silma, on loomulikult äärmiselt kahetsusväärne, aga veelgi kahetsusväärsem on, et selle tagajärjel jäid kõik meie investorid rahast ilma.
Me räägime täna Danske panga juhtumi pinnalt rahapesust. Aga me peame esitama endale küsimuse, kas meie investorite puhast raha ei pesta kusagil mujal riigis ja kas me ikka valvame selle järele, kas me

oleme seda raha otsinud nii, nagu praegu otsib Vene riik oma turuosalejate raha mujalt, st öeldakse, et see on siit läbi käinud. Kas me oleme piisavalt hoolsad meie oma riigi investorite raha suhtes? Tänaseks on 2007. aasta piiriülesed investeeringud tulnud tagasi praktiliselt nulliga. Aga kannatanud andsid ise avalduse kriminaalasja algatamiseks ja kriminaalasi algatati. Riigiprokuratuur küsis Finantsinspektsioonilt kui asja tundvalt isikult hinnangut selle võlakirjaemissiooni läbiviimise õiguspärasuse kohta ehk kas võis olla tegemist investeerimiskelmusega. Aga just härra Kessleri allkirjaga tuli vastus Finantsinspektsioonist, et ei, siin ei ole mingisugust vajadust kriminaalmenetluse järele, sest kõik selle võlakirjaemissiooniga seonduv on õige. Vaatamata sellele Riigiprokuratuur siiski jätkas menetlust. Finantsinspektsiooni juhtivtöötajat Kesslerit taotles kriminaalmenetluses tunnistajaks, sooviga õigeks mõista finantsjärelevalve subjekt Gild FAS, Gild FAS-i kaitsja. Hiljem ta küll, tõsi, sellest taotlusest loobus, aga vaevalt oleks ta esitanud sellise taotluse, kui tal poleks olnud ootust, et tullakse tema õigustatud huve kaitsma. Kohus siiski tegi otsuse, et nii Gild FAS kui ka mitu füüsilist isikut on süüdi investeerimiskelmuses, ja mõisteti solidaarselt välja 13 miljonit eurot. Seda raha ei ole investorid näinud, sest Finantsinspektsioon rahuldas sel ajal, kui toimus kriminaalmenetlus, Gild FAS-i kui investeerimisühingu taotluse lõpetada tegevusloa kehtivus. Selle tagajärjel muutus Gild FAS tavaliseks äriühinguks ja kõik reservid vabanesid. See raha maksti kriminaalmenetluse ajal välja omanikele endile ja Gild FAS lõpetas pankrotiga. Me teame seda, et ajal, kui võlausaldajatel on nõudeid krediidiasutuse või investeerimisühingu vastu, ei tohi tegevusloa kehtivust lõpetada. Aga meil niimoodi juhtus. Seejärel pidime riigivastutuse seaduse järgi esitama halduskohtusse kaebuse riigi vastu Finantsinspektsiooni kaudu. Kaks kohtuastet leidsid, et nõue ei ole aegunud, aga Riigikohus leidis, et nõue on aegunud. Sisulist arutelu sellel teemal, kas riik on õigust rikkunud ja kas riik on eelkõige oma tegevusetuse tõttu seotud sellega, et kahju tekkis, ei olnud. Naeratav Kessler ütles ajakirjandusele, et me võitsime. Minu küsimus on: kes võitis? Miks tunda rõõmu sellest, kui Finantsinspektsiooni järelevalve üks peamisi eesmärke, kaitsta finantsturul osalejate, klientide ja investorite vahendite säilimist, oli selgelt täitmata? Aitäh!

12:15 Esimees Eiki Nestor
Aitäh! Küsimused ettekandjale. Helmut Hallemaa, palun!

12:15 Helmut Hallemaa
Härra esimees! Suur tänu, ettekandja ja vandeadvokaat! Väga hea, et te tõite selle maine näite. Ka mina küsisin maine kohta. Maine on juba kahjustatud ja me saame seda parandada ainult sellega, et me uurime seda asja võimalikult põhjalikult, kõrgemast poliitilisest tasemest kuni järelevalveorganiteni. Te tõite teise asjana välja õiguse *versus* õiged ja õiglased otsused ja järelevalve. Mu küsimus tulenebki siit. Kui te oleksite saanud midagi muuta või teha ettepanekuid, mis on need kaks-kolm asja, mida tuleks riigis muuta, et sellised pahad asjad nagu piiriüleste võlakirjadega sahkerdamine, rahapesu ja paljud muud oleksid ära jäänud ja me ei peaks neid kurblooliselt täna jälgima, siis mis need oleksid olnud? Kuidas selliseid asju välistada või viia nad miinimumi, sest päris välistada me neid ilmselt siiski ei saa?

12:16 Vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets
Aitäh küsimuse eest! Arutleda teemal, mis oleks võinud olla, ei ole praegu võib-olla kõige õigem. Aga mida peaks edaspidi silmas pidama? Veel kord ütlen: minu meelest on meie finantsturu õigusregulatsioon üsnagi hea. Loomulikult on ta harmoneeritud Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õiguse kaudu, väga palju me ise siin välja mõtelnud ei ole, aga küsimus on alati täitmises. Ma arvan, et me ei peaks leppima pelgalt sellega, et me täidame mingisuguseid formulare, vaid me peaksime soovima enamat, seda, et täitmine oleks mõtestatud. Mõtestatuse kaudu tekib ka tunnetus. See, et me saame lihtsalt mingisuguse linnukese kirja, et me tegime sellise või sellise järelevalvetoimingu, eesmärki eriti palju ei täida.

12:18 Esimees Eiki Nestor
Artur Talvik, palun!

12:18 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea ettekandja! Te räägite palju läbipaistvusest finantsmaailmas. Minu vaatenurgast on Finantsinspektsioon üks läbipaistmatumaid asutusi Eestis üldse. See on organisatsioon, mille tegevust Riigikontroll kontrollida ei saa, huvide deklaratsioone ei pea juhid esitama ning nad saavad oma finantsvahendid nendelt, keda nad kontrollivad. Kas te olete samal seisukohal, et see organisatsioon peaks muutuma oluliselt läbipaistvamaks? Teine pool küsimusest: kas te advokaadina arvate, et Eesti riik või Eesti valitsus peaks Danske pangalt küsima hüvitist selle mainekahju eest, mida nad Eestile tekitanud on?

12:19 Vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets

Aitäh, härra Talvik! Väga hea küsimus. Läbipaistmatuse kohta: jah, ühtepidi on see rahvusvaheliste normidega ette antud, teisalt on siiski võimalik see otsustus teha ka riigisiseselt. Meie finantsjärelevalve pool on valinud valikuliselt salatsemise kultuuri. Mina leian, et see ei ole päris õige, sest konfidentsiaalsus ei ole finantsturu regulatsiooni tulnud mitte finantsturu subjektide huvidest lähtuvalt, vaid see tuleneb eelkõige ikkagi klientide ja investorite saladuste hoidmise vajadusest, pluss, jah, pankade, investeerimisühingute jt finantsturu subjektide ärisaladuse hoidmise vajadusest.
Ma ei ole nõus, jah, ka sellega, et kõik Finantsinspektsiooni järelevalvetoimingute tulemid peaksid olema läbi ja lõhki konfidentsiaalsed. Samal arvamusel ei ole ka Euroopa Kohus. Euroopa Kohus leidis just sel aastal, et igal isikul peab olema õigus saada Finantsinspektsioonist dokumente, mis käivad tema enda kohta, aga ka seesama Finantsinspektsiooni seaduse § 54, mida siin juba ka härra Kessler nimetas, on toonud sisse avaliku huvi poole, mis peaks andma laiema võimaluse just olulise avaliku huvi tõttu informatsiooni avada. Aga kõik lähtub siiski ju mõistlikkuse põhimõttest. Ega me ei saagi tahta, et väga konkreetsed andmed üksiksubjektide kohta tuuakse avalikkuse ette, aga ootaks küll palju rohkem analüüse, hinnanguid ja olulisi tulemusi, mida ühiskonnal on ikkagi vaja teada. Sellega saavutataks ka finantsturu sügavam mõistmine üldse.

12:22 Esimees Eiki Nestor

Oudekki Loone, palun!

12:22 Oudekki Loone

Aitäh teile selle ettekande eest! Te mainisite, et meie õiguskord annab põhimõtteliselt päris hea raamistiku nii finantsinstitutsioonide kontrolliks kui ka järelevalveks. Samal ajal ei ole see järelevalve teie hinnangul millegipärast efektiivne. Kui seadusandja poolt vaadata, siis mul tekib küsimus, et järelikult on teatud kohustused selge sõnaga järelevalveinstitutsioonidele panemata või on liiga paljude asjade tegemine jäetud nende enda valikuks. Milline võiks olla teie arvamus, kuidas võiks meie järelevalveorganisatsioonide tööd muuta efektiivsemaks, et panna neile selgemad seaduslikud kohustused teatud toiminguid teha?

12:23 Vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets

Aitäh küsimuse eest! Ma jään selle juurde, et kui me räägime Finantsinspektsioonist, siis võib öelda, et seaduses on päris hästi sõnastatud tema eesmärgid ja eesmärgipärased kohustused ning tal on ka kõik vahendid selleks, et neid kohustusi täita ja eesmärgid saavutada. Aga mul on väga raske ütelda, kuidas täpselt Finantsinspektsioon oma järelevalvekohustusi täidab, sest nagu ma eelküsijale vastasin, enamik sellest on ju täiesti konfidentsiaalne. Me poleks Finantsinspektsioonist kui riiklikust asutusest väga palju üldse teada saanudki, kui poleks olnud seda Danske juhtumit. Enne härra Ligi ütles, et mina olen üks advokaate, kes on vastuseisus Finantsinspektsiooniga. Ei, nii see ei ole, sest mul ei ole siiani veel mitte ühtegi vaidemenetlust Finantsinspektsiooniga olnud. Ma olen saanud sealt, tõsi küll, selliseid kirjatükke, et finantsjärelevalvet ei või nõuda, vaid see järelevalve on Finantsinspektsiooni õigus. Vaat sellele ma vaidlen küll vastu. Kõikide õiguskaitseorganitega on niimoodi, tegelikult on see ka kõikide järelevalveinstitutsioonidega niimoodi, see on üldpõhimõte, et kui on piisavalt põhjust kahtlustada, et asutuse pädevusvaldkonnas on midagi valesti, eelkõige kui seal toimub mingisuguse kuriteo sepitsemine vms, siis on kohustus järelevalvemenetlus algatada. See ei ole küll õige, et Finantsinspektsioon räägib ainult enda õigusest järelevalvet algatada. Aga eks see Finantsinspektsioon

ole üldse selles suhtes omapärane moodustis meil Eestis, et ta kuulub tegelikult seaduse järgi Eesti Panga juurde ja on seal autonoomne asutus. Ta nõukogu koosseis on selline: kolm liiget rahandusministri ettepanekul ja kolm liiget Eesti Panga poolt.

12:26 Esimees Eiki Nestor
Kersti Sarapuu, palun!

12:26 Kersti Sarapuu
Aitäh, lugupeetud esimees! Austatud Maria Mägi! Te viitasite oma sõnavõtus sellele, et Finantsinspektsiooni tegevus on pigem suunatud pankade, mitte aga pangaklientide ja laiemalt finantssüsteemi läbipaistvuse kaitsele. Kas ma sain teist õigesti aru? Kas te näete siin süüd mõnel seadusel, Finantsinspektsiooni rahastusmudelil või millelgi muul?

12:26 Vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets
Aitäh küsimuse eest! (Naerab.) Ma ei näe siin süüd mitte mingil seadusel. Kui Finantsinspektsiooni seadust lugeda, siis on seal näha väga konkreetsed eesmärgid. Ma veel kord kordan: eelkõige tuleb kaitsta klientide ja investorite huvi, et nende vahendid säiliksid, ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust. Ma olen kuulnud arvamusi, et Eesti finantsturu stabiilsus tähendab pankade ja teiste krediidiasutuste hoidmist, nendele mitte mingisuguste avalike etteheidete tegemist, aga seadus ütleb teisiti. Stabiilsus on siis, kui meie finantsturu kliendid ja investorid on rahul, sest nende vahendid krediidiasutustes on säilinud. Aga see on finantsturu kultuuri küsimus ehk valik. See ei tulene seadusest. See valik on mingil ajal tehtud ja seda on järgitud. Eks sellesama valiku järgi ole tehtud ka otsus, et meie finantsturul on pigem salatsemise kultuur.

12:28 Esimees Eiki Nestor
Hardi Volmer, palun!

12:28 Hardi Volmer
Aitäh, lugupeetud esimees! Auväärne ettekandja! Kuivõrd me juba oleme siirdunud pigem finantsjärelevalveasutuste kallale, siis tegelikult on, ma loodan, minu küsimus suhteliselt relevantne. See puudutab üksiti juba kõne all olnud juhtumit, kui, ma ei tea, ligi või üle 200 heauskse investori raha haihtus kuskil Rumeenia põllupeenarde vahel. Üks heausksetest n-ö kannatanutest kirjeldas olukorda kohtus, kus nimetatud krediidiasutuse esindaja väitis, et panga enda võlakirjadega seotud dokumendid ei ole säilinud. Minul kui lihtkodanikul tekib nagu tõsine õõv ja selline kafkalik absurditunnetuslik seisund. Kuidas on selline asi võimalik, oskad sa kirjeldada?

12:29 Vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets
Aitäh küsimuse eest! Siin enne ütles härra Kessler, et vaidlus Rumeenia võlakirjaemissioonist tekkinud kahju üle on kohtus, ja selle tõttu tema ei pidanud eetiliseks sellel küsimusel peatuda. Võin teile ütelda, et täna ma tulingi ringkonnakohtu istungilt. Pankrotihaldur on esitanud hagi Swedbanki vastu ja nõuab ei rohkem ega vähem kui 10+ miljonit eurot, kuna kadunud on kogu 2007. aastal Swedbanki osalusel korraldatud emissioonis kokkukorjatud raha, mis kuulus peaaegu 200 investorile. Kohtumenetluses on lõppenud vaidlus dokumentide säilimise üle ja selle tõttu võin ma teile vastata. Jah, Swedbank on esitanud kolmes kohtumenetluses teate, et temal nõutavaid dokumente perioodist 2006–2009 ei ole, need ei ole säilinud, tähendab, need olid, aga need ei ole säilinud. Järelikult on pangasiseselt võetud vastu otsus need hävitada. Riigikohus on asunud seisukohale, et neid dokumente, mida enam ei ole, ei saa loomulikult ka välja nõuda. Kuidas aga on saanud võimalikuks, et pangas ei ole säilinud dokumendid, mis on seotud panga jätkuva lepingulise teenuse osutamisega? Pank ju jätkuvalt esindab teatud kliente, kaitstes nende huve seoses Rumeenia võlakirjadega. Selline informatsioon on avalikult olnud ka ajakirjanduses, minu meelest selle aasta kevadel. Tõepoolest, mina olen arvamusel, et kuna on konkreetne nõue, et dokumente ei tohi pangas või krediidiasutuses hävitada enne, kui nende dokumentidega seotud vaidlused on lõppenud, siis on Finantsinspektsiooni pädevusalas viia läbi järelevalvemenetlus, miks on hävitatud niisugused dokumendid, mis on seotud käimasolevate vaidlustega. Aga ma ei tea sellest tänaseni midagi. Rohkem kui kuu aega tagasi esitasin ma päringu

Finantsinspektsioonile. Ma ei ole mingit vastust saanud. Varem, kui ma olen esitanud Finantsinspektsioonile taotlusi ja avaldusi, on mulle üsna kiiresti tulnud väga lühike vastus, seesama, mida ma enne siin mainisin, et Finantsinspektsioonilt ei saa järelevalvet nõuda, see järelevalve on tema õigus. Aga nüüd ei ole mulle isegi seda vastust tulnud. Ma ootan väga suure huviga. See on küsimus, mille üle ei ole jätkuvat kohtuvaidlust.

12:34 Esimees Eiki Nestor
Martin Helme, palun!

12:34 Martin Helme
Aitäh, lugupeetud spiiker! Hea esineja! Mul on kahju, et ma ei saanud eelkõnelejalt küsida mitut küsimust, aga reeglid on sellised. Ma tulen tagasi nii teie jutust kui ka eelnevatest ettekannetest läbi käinud teema juurde. Juba Jaanus Karilaid ütles, et meil on nagu erinevad kaitsevallid rahapesu tõkestamiseks ja neid kaitsevalle on palju, ühed on n-ö panganduse omad (Eesti Pank ja Finantsinspektsioon), sellega on seotud õiguskaitseorganid ehk prokuratuuri pool, siis on julgeolekuorganid, kes peaksid sellega tegelema, ja siis on veel eraldi valitsuse eribüroo. Nad kõik peavad ühel või teisel moel tegelema rahapesu tõkestamisega ja nad ei ole üksteisest selles mõttes sõltuvad, et kui üks jätab midagi tegemata, siis teine ei saagi midagi teha. Selle kohta on meil ütlus, et kes tahab, leiab võimaluse, kes ei taha, leiab vabanduse. Ma kuulen kogu aeg, kuidas meil ei ole seadusraamistikku. Teie olete jurist. Minu hinnangul on meil olemas kõik vajalikud seadused, et midagigi teha, rahapesu andmebüroo saab raha iga päev kinni panna. Kas see tõesti on nii, et meil ei ole seadusi ja me peaks nüüd kohe hakkama uusi seadusi tegema?

12:35 Vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets
Aitäh küsimuse eest! Osaliselt ma olen sellele juba vastanud. Minu meelest on meil kõik seadused olemas. Eelkõige on meil olemas korralik seaduste pagas selleks – see on generaalne –, et kes iganes kuriteotunnuseid märkab, peaks tegema teate vastavale organile. Rahapesu puhul on pisut problemaatiline see eelkuriteo tuvastamise nõue, aga sellega on ka natukene edasi mindud. Praegu räägitakse minu teada just siin Riigikogus pöördtõendamise menetlusest, kus tõendamise koormis läheb raha omanikule, kes tahaks mingit ülekannet teha.
Nagu ma enne mainisin, loomulikult on meie riigi maine seoses Danske skandaaliga kannatada saanud. Ma arvan, et meie riigi mainele ei mõju hästi ka see, et sedavõrd paljud investorid peavad oma õigusi kohtus kaitsma. Aga kahetsusväärne on ka see, kui tõesti peaks leidma tõendamist, et meie riigist korraldati rahapesu 230 miljardi dollari ulatuses, aga meie ei pidanud sellest rahast üldse mitte midagi kinni. Tegelikult näeb ju kord ette, et rahapesuga seotud raha tuleb konfiskeerida, see peaks tulema selle riigi eelarvesse, kus see rahapesujuhtum toime on pandud. Mul ei ole praegu mitte mingisugust teadmist, kas ja kui palju meil seoses Danske pikaajaliste rahapesutoimingutega riigieelarvesse lisa oodata on, aga me ikkagi peaksime, kui kõik organid ja järelevalvajad on õigesti käitunud, sealt ju midagi saama.

12:37 Esimees Eiki Nestor
Aitäh, vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets! Avan läbirääkimised. Õiguskomisjoni ettepanekul teeme siis nii, et kõigepealt võtavad läbirääkimistel sõna fraktsioonide esindajad. Jürgen Ligi Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:38 Jürgen Ligi
Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kui kokkuvõttest alata, siis Eesti Finantsinspektsioon on justkui tehtud süüaluseks rahapesus. Reaalsus on, et Finantsinspektsioon oli – kui nüüd praegust rahandusministrit tsiteerida, kuigi ma kahtlustan, et tema tsiteeris küll mind, aga seda ta ütles siit puldist – ajast ees ja ainus institutsioon, kes sisuliselt on rahapesu Eestis ära tõkestanud. Ma jään selle juurde, et Finantsinspektsioon tegi aegadel, kui mina olin nõukogu esimees, ja on ka peale seda teinud väga head tööd ning ta lõpetas selle asja, milles praegu lõpetajat süüdistatakse. Täna on korduvalt püütud inspektsioonile anda politsei rolli, väga piinlikul moel on püütud teda ka tsiviilvaidlusse vedada. Kaotanud poole advokaat on toodud siia midagi abstraktselt rääkima. Ma ei saanud tükk aega aru, aga

lõpuks jõuti ikkagi selleni, et Finantsinspektsioon on milleski süüdi. Aga kelmus või suletud emissioonid ei ole Finantsinspektsiooni kui süsteemse järelevalvaja pädevuses, ta ei saa selliste asjadega tõhusalt tegelda. Kui keegi tahab neil teemadel riigi vastutust otsida, siis rääkigu politseist. Ma tuletan meelde, et need juhtumid, mida siia tassitakse, on järjest kaotatud ja Finantsinspektsioon ei ole olnud neis osaline ega ka kaotaja.
Rahapesu definitsioon üldiselt on läinud maailmas järjest karmimaks, eriti karmiks muutus ta 2014. aastal, peale Krimmi, kui Vene-vastaste sanktsioonide raames hakati tõesti süsteemselt Vene raha püüdma. Mul oli õnn olla viimati selle nõukogu esimees just nimelt 2014. aastal ja ma jään selle juurde, et me jõudsime tegutseda õigel ajal, nii palju kui tollel ajal oli võimalik, ja Eesti ei ole kokkuvõttes rahapesuriik.
Selle tänase arutelu võigas iseloom on ka selles, et tegelikult ei räägitud mitte midagi sellest, mis on olukord, mitte midagi ei räägitud sellest, mis on regulatsioonid. Päris lõpus korrati mitu korda, et regulatsioonide taha ei jäänud midagi, et seadused on olemas. See annab muide ka alibi rahandusministrile, kes tegelikult oleks tahtnud mõne trahvi suuremaks keerata – ma räägin praegu endast –, aga sattus Justiitsministeeriumiga vaidlustesse. Nüüd alles tuleb see teema arvatavasti Riigikokku. Aga ei jäänud rahandusministri taha see asi ega jäänud Finantsinspektsiooni taha.
OTRK iseloomust rääkides: juba teist korda tassib õiguskomisjon siia finantsasju, milles tal esiteks puudub pädevus, aga eelkõige puudub tal südametunnistus. Asja esitatakse niimoodi, et kommenteeritakse mingisuguseid minevikus lõppenud asju, kui sopp on tulnud Venemaalt, kuritegevus või vähemalt inetus on tulnud Venemaalt, Venemaa on raha ära võtnud või venemaalased on raha pesnud, aga mitte kordagi ei ole Jaanus Karilaid nimetanud Venemaa rolli, vaid ta on kogu aeg süüdistanud konkreetseid institutsioone, konkreetseid poliitikuid, lausa nimeliselt, algusest peale. Venemaad on ta puudutanud ainult selles võtmes, nagu oleks Venemaa meilt õigusabi palunud. Tegelikult oli ju vastupidi. Kogu minu Finantsinspektsiooni-aegne teadmine oli, et Venemaa ei teinud koostööd. Nendel juhtumitel, kui ta tõesti mingeid kirju saatis, ei saatnud ta neid rahandusministrile ega inspektsioonile. Tema partner oli politsei, rahapesu andmebüroo või prokuratuur, kes temaga mingeid kirju vahetas, aga see kõik oli ühepoolne: Venemaa tahtis kedagi kätte saada, aga informatsiooni ei jaganud. Süsteemse riski poolelt ei tulnud Venemaalt mitte mingit abi. Aga muidugi Keskerakond, Jaanus Karilaid – alati nõus Venemaa eest seisma ja omasid kottima.
Palun lisaaega!

12:42 Esimees Eiki Nestor
Kolm minutit lisaaega.

12:42 Jürgen Ligi
Asi algas ju sellest, et Karilaid proovis teha erikomisjoni. Õnneks naersid omad selle idee välja, aga enne kui ta sai vastuse, ta juba teadis, keda peab see erikomisjon süüdlaseks tegema. Üks neist on siin rääkija. Selle asja käigus muidugi selgus, et paraku esindasin mina seda edukat institutsiooni. See süüdistus hakkas laiali lagunema, aga sellegipoolest on kogu see tänane vestlus ikka äärmiselt piinlik. Mitte midagi ei räägita politseist, kes tegelikult kuritegude uurimisega tegeleb, kogu aeg räägitakse Finantsinspektsioonist, kes, ma veel kord kordan, oli ajast ees. Isegi Wall Street Journal on lõpuks kirjutanud sellest, kui raske oli eestlastel teha see asi taanlastele selgeks, kuidas seal ruumis lausa karjuti taanlaste peale ja kuidas Taani finantsinspektsioon ei võtnud aastaid vedu, kuigi Eesti tegi Danske filiaalile ettekirjutusi, ja kuidas ka Danske ei võtnud vedu. See oleks pidanud olema tänane stoori siin ja me oleksime pidanud tegelema ikkagi sellega, mida Eesti on õigesti teinud ja mida ta saaks veel paremini teha. Seda me tegelikult ei kuulnud. Finantsinspektsioon tegi ettekirjutusi 2007. aastast, ta tegi ettekirjutusi Danskele. 2009. aastal oli olukord paranenud, 2012. ja 2013. aastal, nagu tänagi puldist öeldi, sisuliselt eksitati Finantsinspektsiooni. 2014. aastal Finantsinspektsioon läks ja lõi jalaga ukse lahti – seaduse järgi võttes oli tegelikult vaieldav, kas tal see pädevus oli – ning lõpetas selle asja sisuliselt ära. Täna oleks tahtnud sellest midagi kuulda, sest mida see õiguskomisjon mitu kuud arutas kui mitte seda, mis on tehtud ja mida võiks paremini teha.
Me ei saanud teada ühtegi regulatsiooni, mille õiguskomisjon oleks välja nuputanud, kuigi see võiks olla tema pädevus. Me rõhutame, et tegemist on Taani pangaga, kes töötab Taani litsentsi alusel, ja ei ole tegelikult niimoodi, et eestlased saavad sinna lihtsalt sisse murda. Nad saavadki vaid kirju kirjutada, nad saavadki vaid ettekirjutusi teha ja nad saavadki tegelda süsteemse riskiga, see tähendab ikkagi

riskikontrolli. Nad ei tegele mitte konkreetsete klientide huvidega, rääkimata konkreetse partei huvidest. Kogu taanlaste järelevalve tekkis aastaid hiljem, see ei tekkinud mingisuguse vilepuhuja tõttu üksi, vaid lihtsalt asjad läksid nii suureks ja said nii ilmsiks. Mul on väga kahju, et Eesti institutsioonid ei ole kaitsnud Eesti mainet, vaid on ainult püüdnud siin seda alla tõmmata. Aga see, mida ütles president Kaljulaid, oli täiesti kohatu, kui ta pani ühte patta Taani ja Eesti. Täiesti kohatult on Jüri Ratas siit puldist öelnud, et aga teie olite võimul. Küll aga ma kiidan seda, et viimasel ajal on sõna võtnud Ardo Hansson ja öelnud, kes on asjaga hakkama saanud, ja ka rahandusminister Tõniste väärib kiitust, sest ta on ikkagi ühe institutsiooni ära kaitsnud. Aga kui me räägime riiklikult tähtsa küsimuse arutelust, siis me peaksime rääkima süsteemist, mitte üksikutest süüdlastest, kes on parteiliselt välja valitud, ja peaksime rääkima regulatsioonidest, mida oleks vaja. Aitäh!

12:46 Esimees Eiki Nestor

Oota palun! Austatud Riigikogu, protseduuriline küsimus tuleb lahendada, enne kui aeg otsa saab. Austatud Riigikogu, panen hääletusele õiguskomisjoni ettepaneku pikendada tänase istungi aega kuni selle päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt on 31 Riigikogu liiget, vastu ei ole keegi, erapooletuks jäi 3. Ettepanek leidis toetust. Istungi aega on pikendatud selle päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Jaanus Karilaid Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:49 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Head kolleegid! Mul on siiralt kahju, et Jürgen Ligi pani suurest saalist punuma, sest just tema valeväiteid ma tulingi siia ümber lükkama. Mul oli tunne, nagu oleks tegemist olnud ENSV ajastu vaimuga, sest inimene rääkis siin kogu aeg Venemaast. Ma ei tea, kas Jürgen Ligil on siis unistus, et Venemaa ehitab meie kaitsevalle ja tugevdab meie õiguskaitsesüsteemi. Täiesti vale ootus. Täiesti vale on selle ajastu vaim, kus Jürgen jätkuvalt olla tahab.

Meie ei taha näpuga ametnike peale näidata. Ametnikud tegutsevad selles ruumis, mille joonistavad neile ette poliitikud. Selleks parlament siin ongi. Meie paneme paika mängureeglid ja ausa mängu reeglid. Ausat mängu Reformierakonna juhtimise ajal ei viljeletud. Võite muiata, võite omaette itsitada, kui tahate, aga seda ei tehtud. Faktid näitavad, et 2010, 2011, 2012 ja 2013 olid kahtlased rahavood ääretult suured. Nüüd proovitakse eputada sellega, et 2014 ja 2015 midagi tehti. Miks nii aeglaselt? Kas haldusvõimekus on vähene? Kas poliitilise juhtimise kvaliteet on mitterahuldav? See on see küsimus. Parlament on poliitiline organ. Ta teeb poliitilist järelevalvet. Meie ei hakka kindlasti sekkuma kriminaalmenetlusse, kus oma roll on prokuratuuril, keskkriminaalpolitseil ja kohtutel. Aga me saame hinnata, kas meie poliitilised tasandid töötasid oma pädevuse piires või mitte, kas oldi südamega asja juures või mitte.

Ma toon teile ühe fakti. Juba 2006. aastal moodustati Vabariigi Valitsuse juurde rahapesuvastase võitluse komisjon. Perioodil 2009–2014, kui selle komisjoni esimees oli rahandusminister Jürgen Ligi, osales ta 15-st komisjoni tööistungist vaid ühel. Õiguskomisjoni istungil väitis ta, et ta osales kõigil, sest tema asemel oli alati asendaja. Nii et see, et ta füüsiliselt oli kohal vaid ühel korral ja tundis vaid selle päevakorra ja istungi sisu vastu huvi, tema jaoks argument ei olnud. Tal oli ikkagi jultumust väita, et ta osales kõigil istungitel, sest kantsler või asekantsler oli tema eest kohal. See näitab, et seda teemat ei võetud tõsiselt.

Tulla siia pulti naeruvääristama Eesti Vabariigi presidenti, et president olla kohatult käitunud, et Eesti Vabariigi peaminister olla kohatult käitunud – ma ei tea, see meenutab jätkuvalt minu jutu algust, et soovitakse, et keegi kuskil Reformierakonna kontoris kirjutaks valmis jutupunktid, kuidas mõelda ja mida öelda ning milline on õige mõtlemine ja milline on vale mõtlemine. Selline EKP-lik hoiak on tõesti Reformierakonda sisse läinud. Ka tänane Igor Gräzini, selle erakonna liikme artikkel, kus ta nimetab, et Reformierakond on liikunud bolševismi suunas, näitab, et kriis Reformierakonnas on maailmavaateline ja sügav.

Mida oleks oodanud? Ma arvan, et poliitiline võitlus ei oleks nii ägedaks läinud, kui eksrahandusminister oleks öelnud ühe lause: "Jah, me ei suutnud sellele piisavalt tähelepanu pöörata, jah, meil ei olnud võimekust, jah, me teeme vigade paranduse." Ma arvan, et poliitiline võitlus ei oleks siis jõudnud sellisesse vastasseisu. Aga kahjuks sellist enesekriitikat pärast tänast Jürgeni sõnavõttu loota ei ole.

Õiguskomisjon jätkab ärakuulamisi ja kindlasti me teeme oma ettepanekuid nii haldussüsteemi kui ka õigusloome kohta. Aitäh!

12:53 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega.

12:54 Martin Helme

Lugupeetud spiiker! Head kolleegid! Võib-olla natuke tagurdaks ja maaliks ikkagi veel kord meile taustapildi silme ette. Umbes kümne aasta jooksul liikus läbi Eesti üle 200 miljardi euro, see raha on kas kuritegelik, mafioosne või terroristlik. See on see raha, 200 miljardit. Missugused vallid olid meil selle rahapesu tõkestamiseks? Meil on, muide, olemas terve hunnik Euroopa Liidu määrusi ja direktiive selle vastu. Paistab, et need "väga hästi" töötavad. Meil on selle jaoks loodud Finantsinspektsioon, kelle rollist ja, ütleme, pädevusest on siin palju juttu olnud veelgi abstraktsemal tasandil. Täiesti selge rolliga on Eesti Pank, meil on olemas rahapesu andmebüroo, mis tegutseb politsei alluvuses, ja meil on olemas prokuratuur, lisaks on meil valitsuse erikomisjon. Kõigele lisaks on meil kaks luureorganit: kapo ja Välisluureamet, mille ülesanne on takistada Vene luure tegevust Eestis. Nagu ka tänastest ettekannetest välja tuli, see must raha, mis Venemaalt tulles Eestist edasi liikus, oli seotud Vene eriteenistustega. Kõik magasid oma postil, kümme aastat magasid oma postil. Nüüd aga näitavad üksteise peale näpuga.
Ei vasta tõele väide, et eelkuritegu ei ole olnud. Eelkuritegu on olnud. Prokuratuur on saanud õigusabipalveid nii idast kui ka lääne poolt. On esitatud kuriteoteateid prokuratuurile. Ei vasta tõele väide, et rahapesu andmebüroo ei saa midagi teha. Rahapesu andmebüroo saab iga summa iga kell külmutada või konfiskeerida, ükskõik kui väikese või suure. Kui oleks tahetud, oleks saadud midagi ette võtta. Kümme aastat mitte midagi ette ei võetud. Ja siis tuleb Jürgen Ligi ja ütleb, et kõik tehti hästi, edukalt võitlesime rahapesuga, Eestis ei olegi rahapesuprobleemi, kõik on hästi, me oleme jätkuvalt prillikivi. Tähendab, andke andeks, see on deliirne tekst, sellel ei ole mingit pistmist reaalsusega.
Ma ei taha kaasa minna sellega, et peksame ainult ühte inimest või vastutav on ainult üks inimene. Ma tahangi väita just vastupidist, et neid vastutajaid on terve maastik täis. Neid inimesi, kes oleksid pidanud tegutsema, on kümnete kaupa. Sellest, et nad ei tegutsenud nii pika aja jooksul nii nähtava probleemi puhul, saab teha paar väga jubedat järeldust. Üks võimalus: meie õiguskaitse-, julgeoleku- ja finantsjärelevalvestruktuurid on üdini mädad, korrumpeerunud, kinni makstud. Teine võimalus: inimesed on ära hirmutatud, võib-olla on inimesi selle rahapesu käigus ka hukatud ja kõik kardavad. Igatahes ei saa nii jääda, et me ütleme, et läks nagu läks, edaspidi teeme paremini.
Kui me räägime mainekahjust, siis ainus viis mainet parandada on lõpuni läbi valgustada, kes teadsid ja miks ei tegutsenud, miks ära ei hoitud, miks midagi rohkem ei tehtud. Vastupidi, me teame, et 2014. aastal käis siit saalist läbi – aga see jäi kooseluseaduse madina varju – karistusseadustiku muutmine, mille käigus tehti üle saja paranduse ning nende hulgas oli terve hulk rahapesukuritegude vastase võitluse leevendusi. Ehk sel ajal, kui asi oli oma tipus, tuli meile Justiitsministeeriumist seadusmuudatus, mis leevendas ja võttis vastutust vähemaks. Jälle, kui keegi tuleb mulle ütlema, et see oli juhus, siis palun mitte solvata minu intelligentsi.
Finantsinspektsiooni kohta ma ütleks veel niimoodi. Kui me siin kuuleme, et nemad ei saanud midagi teha, siis tekib lihtne küsimus: Danske pank võib olla filiaal ja alluda järelevalve mõttes Taani finantsinspektsioonile, aga tegevusloa andis välja kes? (Kommentaar saalist: "Taani ...") Ei andnud. Tegevusloa annab Eestis välja Eesti järelevalve. Nii on. Ja kui me ei saanud 2007, 2008 või 2010 sinna sisse minna, aga 2013 saime, siis midagi selles jutus ei klapi.
Veel kord: ma ei taha öelda, et üks institutsioon või üks inimene üksinda vastutab, ma tahangi öelda, et kõik need n-ö kaitsevallid kukkusid läbi. Selle tagajärjeks on, et Eesti riik on rahapesuküsimuses, finantsjärelevalveküsimuses läbikukkunud riik. Kõigi esimene reaktsioon selle häbi peale on teha nägu, et mitte midagi ei juhtunud. Andke andeks, see ei ole lahendus, seda enam, et see must raha mürgitab ilmselt meie poliitilist süsteemi ja kogu meie õiguskaitsesüsteemi ikka väga ulatuslikult. Selline tegevusetus ja hoolsuskohustuse hülgamine ei saa juhtuda, ilma et siin oleks selgelt olnud mingisugune roll korruptsioonil. See korruptsioon tuleb välja juurida, asjaosalised tuleb paljastada, neid tuleb karistada ja nad avalikust elust ja avalikust teenistusest minema peletada. Kui vaja, siis tuleb päid veeretada. Aitäh!

13:00 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp … Ai, vabandust, Külliki, vabandust! Jürgen Ligi nime nimetati, tal on õigus vastulauseks.

13:00 Jürgen Ligi
Aitäh! Eelkõneleja häbistas mind nimeliselt ja ma kõigepealt õiendan ära ühe fakti. Danske filiaalile andis tegevusloa Taani keskpank, vabandust, finantsinspektsioon. Nii et see on väga selgelt taanlaste pädevus, seda võiks aus ettekandja alati meelde tuletada. Aga siin ausaid väga palju ei olnud. Teiseks, kui mina ütlesin, et Finantsinspektsioon või finantsjärelevalve tegi head tööd, siis ma võisin toetuda näiteks kahele numbrile. Kõigepealt, piiriülesed rahaülekanded ei osutanud tegelikult rahapesule, nende üldmass oli Euroopa Liidu teiste riikidega võrreldes üsna keskmine. See, mis oli üle keskmise, olid mitteresidentide hoiused. Seal on see süsteemne risk, mille järele valvab tõepoolest Finantsinspektsioon. Aga finantsjärelevalve edulugu oli see, et ka see äri lõppes ära peale 2014. ja 2015. aastat, kui see kinni pandi. Nii et ma jään enda juurde: finantsjärelevalve töötas väga hästi, kuritegevuse järelevalve nii hästi ei ole hakkama saanud, küll aga ei ole ka kedagi ju süüdi mõistetud. Väljendan veel kord kahetsust, et meie formaat ei luba sisulisi läbirääkimisi, kõike ei saa öelda ettekande vormis. Aga aitäh selle võimaluse eest!

13:02 Esimees Eiki Nestor
Külliki Kübarsepp Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega.

13:02 Külliki Kübarsepp
Hea esimees! Head kolleegid! Õiguskomisjon on olnud tõesti seda meelt, et rahapesuskandaalist kui sellisest me peame Eesti riigi tasandil ja siin saalis rääkima. Kuid see moonutatud tõde komisjoni tööst, mida täna on Karilaid siin esitanud, on vastik. Kas see on aus mäng? See ei ole aus mäng. Õiguskomisjoni liikmeid käsitletakse siin kui käpiknukke. Ma ei ole sellega absoluutselt nõus. Ka ei suutnud komisjoni esimees küsimustest aru saada ja tõi siia juurde pigem poliitilise mõõtme, mida välisekspert palus meil mitte teha. Ei osatud vastata küsimusele, millised erakonnad ja poliitikud Eestis või väljaspool seda on Danske panga kaudu saanud nn musta raha. Ometi on siitkaudu liikunud raha jõudnud õige mitme Euroopa poliitikuni mitmest riigist ja parteist. Seda oleks Karilaid võinud teada. Fraktsioonidelt on mitmel korral küsitud sisendit, et kui me käsitleme rahapesuteemat, siis mis oleks see fookus, millega õiguskomisjon peaks tegelema. Vabaerakonna fraktsioon on korduvalt toonud välja need küsimused, millele õiguskomisjon kas või sellesama Danske panga näitel peaks vastama. See puudutab otseselt Riigikogu tööd, mitte Riigikogu kui uurimisasutuse rolli, mis ei ole võimalik. Mitmetel kuulamistel, mis algasid 31. juulil, käesoleva aasta suvel – komisjon on regulaarselt koos käinud –, on nii mitmedki ettekandjad toonud välja probleeme, aga me ei ole õiguskomisjonis suutnud neid probleeme isegi kaardistada. Ma püüan siis need välja tuua. Mis oleksid need küsimused, mida peaks Riigikogu õiguskomisjonis ja mujal arutama? Räägitakse ümberpööratud tõendamiskohustusest. Sellest on räägitud juba aasta algusest, aga siiani ei ole valitsus suutnud ettepanekuga välja tulla. Ma saan aru, et probleem on riives. Aga miks meie kui seadusandjad ise seda algatust ja seda juriidilist poolt ei aruta, vaid ootame jälle käpiknukulikult valitsuse ettepanekut? Me teame, et see ju jälle venib. Meil on probleemiks see, et meie kriminaalmenetlus ei ole tõhus. Mis on need meetmed, kuidas saame meie aidata, et see muutuks tõhusaks? Probleemid on jälle rahvusvahelises koostöös, info liikumises, andmevahetuses. Räägiks ausalt ja sisuliselt, kas meil on võimalik siin aidata ja midagi edasi viia. Ametkondadevaheline asjaajamine: Finantsinspektsioon, rahapesu andmebüroo ja prokuratuur on kõik toonud välja, et 2007. aastast on olnud järjest erinevaid praktikaid ja info liikumine on muutunud. Kuid kas me oleme võimelised parandama infovahetust, ressursside kasutamist? Teemaks on olnud oskusteabe arendamise küsimused ja õigusraamistik selles küsimuses ning korrutatakse seda, nagu siin ka täna korra välja on toodud, et analüüsivõimekust on vaja tõsta. Me menetleme jälle riigieelarvet, aga tühja, sest me ei räägi asjadest sisuliselt. Räägitakse sellest, et oleks vaja konkretiseerida uurimist, kas või asutuse mõttes, et rahapesuteemat natukenegi konkreetsemaks muuta.
Sorry, mina nüüd näitaks küll näpuga Riigikogu liikmetele, kes siin saalis juba varem istusid. Rahapesu on kuritegu alates 2008. aastast, me räägime sellest praktikast alles viimased kümme aastat. No *sorry*, see on küll nõukogude korra pikaaegne praktika, mida me siin püüame leevendada.
Karistuspoliitika on liiga leebe – karistuspoliitika meetmed on puhtalt selle saali teema. Me oleme jälle olnud liiga aeglased ega viitsi selle asjaga tegeleda. Pankade järelevalve tõhusamaks muutmise teema

on ka aruteludes korduvalt välja tulnud, aruandluse sisseviimine ehk tõhusate riskikontrollide süsteemi olemasolu ja paremaks muutmine. Tuuakse järjest välja, et ka praegu on Rahandusministeeriumi roll tervikpildi loomisel olnud passiivne. Jälle meie, seadusandja, ei vaata üle täidesaatva võimu tegevust, kuigi see on meie ülesanne. Teavitamiskohustuse temaatika tuleks üle vaadata. Kas tõesti on nii, et me saame reageerida vaid siis, kui kuskilt tuleb mingi signaal? Miks ei saa tegutseda siis, kui endal tekib näiteks huvi või on vaja minna kontrollima? Lisan siia nõuete ja tähtaegade temaatika. Me ei ole suutnud komisjonis kordagi riigisisesest musta raha probleemist rääkida, seda nagu välditakse. Vabaerakond on toonud pidevalt lauale ettepaneku, et võiks ju eksperte kaasata. Mainin ka seda, mida meile komisjoni esimees lubas 17. septembri koosolekul, et komisjon teeb ettepanekud oktoobri lõpus või novembri alguses. Täna me ei ole selleni jõudnud.
Meil on täna küsimus, mis on õiguskomisjoni esimehe sõnum komisjoni nimel. Sellele vastust ei ole tulnud. Me oleme nagu pimedas kotis, kui me räägime komisjoni tööst. Seetõttu ma tunnen, et rahapesust kui probleemist me peame rääkima, aga me ei saa rääkida sellest poliitilise musta pesu pesemise näitena, mis viib emotsioonid üles. Nagu näete, see viib ka minu emotsioonid üles. Aitäh!

13:10 Esimees Eiki Nestor

Raivo Aeg Isamaa fraktsiooni nimel, palun!

13:10 Raivo Aeg

Hea eesistuja! Head kolleegid! Minu meelest kisub asi täna siin saalis natuke piinlikuks juba selle poolest, et läheb võistluseks, kes suudab oma riiki rohkem sõimata. Ega EKRE seisukohas selles mõttes midagi üllatuslikku ei olnud, aga piinlik oli seda ikkagi kuulata. Kindla peale probleem eksisteerib ning probleemist tuleb rääkida avameelselt ja avatult. Aga täna on minu meelest liiga vara ja enneaegne keskenduda ühele konkreetsele kaasusele, millest me siin räägime (ma räägin sellestsamast Danske kaasusest), sest me räägime pigem sellest, mida me teame, aga ega me kohati ei tea, mida me räägime. Me teame, et midagi on juhtunud, aga täpselt millises ulatuses midagi on juhtunud ja kelle süül midagi on juhtunud, see on jäänud meile paljuski häguseks. Selle hägususe peab lõpuks kirgastama ikkagi menetlus, mis toimub ka rahvusvahelise koostöö raamistikus. Vahest siis, kui need menetlusandmed on meile kättesaadavad, on õige aeg tagasi pöörduda konkreetse kaasuse hindamise juurde ja hakata templeid otsa ette lööma, kes mille eest on vastutav ja kes on midagi tegemata jätnud. Samas, rahapesu kui selline on kindlasti ääretult tõsine kuritegu, ta kahjustab eeskätt riigi rahvusvahelist mainet ja tema konkurentsivõimet. Riik peab panustama sellesse, et rahapesu kui ühte väga olulist kuriteoliiki ohjeldada ja võimalusel ka ennetada.
Me oleme diskuteerinud täna ja ka mitmed varasemad kuud just sellesama riigi vastutuse teemal ja konkreetse kaasuse baasil. Aga mida siis riik teha saab ja kus see riigi vastutus on? Mida riik teha saab? Riik saab eeskätt tagada võimekuse, tagada n-ö tööriistad, millega seda kuriteoliiki pärssida ja selle vastu võidelda. Esiteks kuulub sinna hulka õiguspoliitiliste hoiakute kujundamine, see, kuivõrd riik tähtsustab ühe või teise kuriteoliigiga tegelemist, ühe või teise pahe väljajuurimist, selle ennetamist, selle tõkestamist. Riigi kohustus on luua riiklikud struktuurid ja varustada need vahenditega, et nad oleksid võimelised oma ülesannet täitma. Neid on väga palju, aga kui me rahapesust räägime, siis eeskätt on need rahapesu andmebüroo, samamoodi Finantsinspektsioon, ka erinevad koostöövõrgustikud.
Õiguslik raamistik tähendab, et peavad olema seadused, mis on tööriistaks nendesamade riiklike institutsioonide ja struktuuride käes ning millega saab probleemi ohjeldada. Selles mõttes ei ole siin mitte midagi imelikku ega eriskummalist. See raamistiku või seaduste loomine jääb mõnes mõttes maha kuritegevuse "edusammudest", see on nii igas kuritegevuse valdkonnas. Kuritegevus liigub alati ees ja riik oma seadusraamistusega tuleb järele, sest kui me teeksime vastupidi, siis me räägiksime totalitaarühiskonnast, siis me räägiksime politseiriigist, millest iganes. Teisest küljest ei ole see ka võimalik, sest me peame teadma, mida ja mis ulatuses riik soovib ohjeldada. Nagu ma ütlesin, see on nii finantskuritegude, majanduskuritegude, organiseeritud kuritegude ja narkokuritegude puhul, alati toimub reageerimine sisuliselt tagantjärele, aga see peab olema võimalikult vahetu, paindlik ja efektiivne. On tähtis, et kuritegevuse edusammud riigi ees ei oleks liiga pikad ja liiga efektiivsed. Loomulikult on riigi funktsioon ka rahvusvahelise koostöövõrgustiku ülesehitamine ...
Palun lisaaega!

13:14 Esimees Eiki Nestor
Kolm minutit lisaaega.

13:14 Raivo Aeg
... ja selle ülalhoidmine ning seda ka riigisiseselt. Rahvusvaheline koostöövõrgustik saab olla efektiivne aga sellisel juhul, kui kõik partnerid oma kohustusi täidavad.
Aga kui me nüüd tuleme tagasi selle kaasuse juurde, siis tuleb öelda, et Venemaa Föderatsioon ei ole kindlasti aus partner rahvusvahelisel koostöömaastikul. Kui teatud liiki kuritegevus on kuskil riiklikult soositud, riiklikult esile kutsutud või riiklikult toetatud, siis loomulikult ei osale see riik teiste riikide võrdväärse partnerina sellesama kuriteoliigi pärssimisel või selle vastu võitlemisel.
Seadustest on siin täna juba ka räägitud. See on see pööratud tõendamiskohustus, sanktsioonide tõhusus, sanktsioonide piisavus. Samamoodi on räägitud ka institutsioonidest. Kindlasti võime vaadata, kas RAB-il on piisavalt võimalusi, kas need sanktsioonid, mida nad rakendavad, aitavad ja kas need on piisavad. Näiteks, seesama kahtlase raha arestimise pikkus. On olnud ka pahandusi, kui RAB on liiga kaua üritanud kahtlast raha kinni pidada. Pärast on ta saanud selle eest nahutada. Seesama pööratud tõendamiskohustus peaks tulevikus kindlasti andma päris tõhusa tööriista selleks, et need protsessid kiiresti muutuksid ja koos sellega muutuksid ka tähtajad. Finantsinspektsiooni raamistik vajaks kindlasti läbimõtlemist. Kas on päris põhjendatud, et ta ühest küljest on osa Eesti Pangast ja teisest küljest nagu mingil määral osa Rahandusministeeriumist? Kas on põhjendatud, et finantseerimine toimub sellistel alustel nagu täna või peaks ta olema puhtalt riigieelarvest, riigi vahenditest finantseeritud? See vajab lähitulevikus kindlasti põhjalikku arutelu, läbimõtlemist ja äraotsustamist.
Ei taha küll sellel peatuda, aga ikkagi, see konkreetne *case*. Sellises mastaabis ja sellise mahuga rahapesu ei saa toimuda asutuse juhtide ja vastutavate isikute teadmata, olgu see siis Eestis Danske panga filiaalis või Taanis Danske pangas endas. Kindlasti on vastutus mõlemal pool. Eestis eeskätt sellepärast, et filiaali töötajad jätsid unarusse oma hoolsuskohustuse, jätsid rahapesu andmebüroole teatamata kahtlastest rahapesuvoogudest. Taani pool ei saanud olla märkamata, et sellistes mahtudes kahtlast raha läbi ühe nende filiaali voogab, ja nad jätsid sellesama kohustuse täitmata oma riigi finantsjärelevalveasutuste ees. Ma loodan, nagu ma ütlesin, et käimasolev kriminaalmenetlus toob meile oluliselt lisateavet ja selle teema juurde on võimalik tagasi pöörduda. Aitäh!

13:18 Esimees Eiki Nestor
Oudekki Loone, palun! Kolm minutit lisaaega.

13:18 Oudekki Loone
Kallid kolleegid! Rahapesu ei ole kunagi puhtalt majanduslik tegevus, kus me vaatame ainult finantsinstitutsioonide külmi numbreid. Rahapesu taga on alati lõpuks kuritegevus, selle taga on teod, mis on ohtlikud inimestele, nende vabadusele, nende elule, ükskõik kas seal on juures narkootikumid, tapmised, terrorism, väljapressimised. Rahapesu taga on lõpuks kuritegelikud organisatsioonid, mis kehtestavad oma võimu inimeste üle jõhkra jõuga. Sellepärast on kõigi riikide huvi kogu maailmas panna rahapesule piir, sest rahapesu toidab üht teist struktuuri: organiseeritud kuritegevuse jõhkrat maailma, kus inimestel ei ole õigusi. Meil on kõigi riikidega maailmas ühine huvi panna piir terrorismile, organiseeritud kuritegevusele. Meil võivad olla Venemaa Föderatsiooniga eriarvamused peaaegu kõiges, aga siin on meil ühine huvi ja siin me peame leidma viisi, kuidas koostööd teha. See on meile vajalik, nagu me tänasel päeval väga selgelt näeme.
Selles raamistikus, selles maffiaraamistikus, mis rahapesu taga alati on, teeb mind väga murelikuks kolleeg Jaanus Karilaidi lause, mida ta ütles täna vastuseks ühele küsimusele. Nimelt, et jah, ka teda, Jaanus Karilaidi, on survestatud rahapesuteemaga mitte tegelema. Selle surve olemasolu tähendab, et meie riigis on kuskil inimesed, on struktuurid, kes töötavad teadlikult või rumalusest nende heaks, kes elavad julmusest ja kuritegevusest. Ma loodan, et hea kolleeg Karilaid lisaks sellele, et ta tõmbab eesriide nende probleemide eest, mida me näeme täna Eesti õiguskorras, tõmbab eesriide ka nende hallide kujude eest, kes lobismi või ähvardusega survestavad parlamenti oma tööd mitte tegema. Siis me saame ka teada, kas inimesed kõigis nendes institutsioonides, mis oleksid pidanud nii suuremahulisele rahapesule viitavaid asju nägema, magasid kümme aastat laiskusest või kuritahtlikkusest. Muidugi, võib-olla nad magasid hoopis ühel muul põhjusel.
Ma kuulasin neid, kes olid sel ajal, kui Danske pesumasin täistuuridel töötas, võimul ja kes püüavad täna

silmi kinni pigistada, toppida näppe kõrvadesse ja karjuda lal-lal-lal-laa, kõik oli tegelikult jube hästi. Ei olnud jube hästi, väga halvasti oli. Aga nende arvates äkki oligi hästi, sest nemad on inimesed, kes arvavad, et Eesti riik on loodud kapitali huvides, ja kuni pank teenib kasumit, ei ole ju vahet, kui verine see raha on, seda enam, et need mingid kuriteod olid ju kuskil Venemaal ja mis see meid huvitab, me ei saagi neid uurida, isegi parem, kui me ei uuri, aga meie teenime kasumit. Selliseid riike on maailmas olemas, kes arvavad, et ei ole vahet, kust raha tuleb, peaasi, et meie kasu saame. Mina küll ei taha, et Eesti niisugune riik oleks. Ja sellepärast, et Eesti ei peaks olema niisugune riik, tuleb meil endale väga tõsiselt otsa vaadata ja küsida, mis siis ikkagi juhtus, et ühestki organisatsioonist, mis meil olemas on ja mis kõik oleksid pidanud mingi lipukese üles tõstma, seda lipukest avalikkuse ette ei tulnud, ja kuidas me saame tulevikus niisuguseid asju vältida, selleks et Eesti ei muutuks kohaks, kus on peaasi, et me kasumi kätte saame, kusjuures isegi mitte meie ei pea seda saama, vaid peaasi, et mingisugune koloniaalriik kasumi kätte saab. Vaatame, kuidas suhtuti meie institutsioonidesse, kes ühel hetkel hakkasid mingisuguses ulatuses siiski kontrolli tegema. Meie Finantsinspektsioon saatis kirju ja Taani vastas koloniaalse ülbusega, et nad teavad ise paremini. Ka niimoodi ei saa edasi minna. Võib-olla on mõistlik leida mingisugune efektiivsem koostöömeetod ka Euroopa Liidus, aga rohkem me peame õppima seda, et rahapesu avastataks selles riigis, kus see toimub. Seega, meil on tarvis vaadata meie enda institutsioonide toimimist.
Siin on täna räägitud mitmest asjast, nagu pööratud tõendamiskohustus või see, et karistus peaks olema päriselt mõjukas. Ma ei hakka kõike seda kordama. Aga on üks väga oluline küsimus veel. Kui on suuremahulisele rahapesule viitav olukord ja see kestab pikka aega, aga keegi ei reageeri, siis ilmselt on info liikumises kuskil mingisugune probleem. See, mille me peaksime ümber tegema, on võrgustik, kuidas kontrollitakse seda, mis juhtub infoga ebastandardsete tehingute kohta. Praegu läheb see info finantsinstitutsioonidest rahapesu andmebüroosse, kes hakkab sellega tegelema. Kui ta tahab, teavitab ta sellest Finantsinspektsiooni, kui ta ei taha, siis ta ei teavita. Vabatahtlikult saab teha igasuguseid koostööleppeid, ka prokuratuur, Finantsinspektsioon ja rahapesu andmebüroo saavad teha vabatahtlikke koostööleppeid. Aga kujutame nüüd korraks ette, et kui kuritegelik organisatsioon tahab raha pesta, siis ta läheb ja otsib endale nendest organisatsioonidest mõne koostööpartneri. See tähendab seda, et meie kui riigi huvi on, et info oleks kõigi järelevalveorganisatsioonide vahel võimalikult hästi jagatud. Infot, mis tuleb pankadelt rahapesu andmebüroosse, peab jagama Finantsinspektsiooniga, peab jagama prokuratuuriga. Samamoodi peab toimuma ka analüüs ja kontroll ning mitte ainult selle osa puhul, kus ongi tuvastatud kuritegelikkus, vaid olulised on ka need juhtumid, mis arhiveeritakse. Mõnikord ei saa ainult finantsinfo põhjal otsustada, kas tegemist oli rahapesuga või mitte, aga prokuratuuril võib olla mingisugune eraldi uurimine ja ta saab ütelda, et aa, teie arhiveerisite, aga tegelikult on siin veel mingisugust informatsiooni. Eestis liigub praegu info järelevalveasutuste vahel suvaliselt. Küsimus ei ole mitte ainult selles, kui palju me avalikkusele infot jagame, vaid selles, kui palju tegelikult meie organisatsioonid saavad koos töötada. See on üks põhjusi, miks meie uurimised venivad. Nii et finantsjärelevalveorganisatsioonide arhitektuur ja info jagamine nende vahel tuleb meil põhjalikult ümber teha. Ma arvan, et me jätkame sellega mitte ainult selles Riigikogu koosseisus, vaid ka järgmises. Aga kui me ei taha olla rahapesuriik, kui me ei taha, et meie kätel on maffia verised summad, siis me peame sellega tegelema. Aitäh!

13:26 Esimees Eiki Nestor
Artur Talvik, palun!

13:26 Artur Talvik
Hea esimees! Head kolleegid! Meeletult palju on lahtisi küsimusi seoses selle Danske panga looga ja ka tänane oluliselt tähtsa riikliku küsimuse arutelu ei andnud nendele praktiliselt vastuseid. Õhku jäävad väga tõsised küsimused ja vasturääkivused, mida on ka tänastest jutuajamistest selgunud. Võiks öelda, et see, kes oli rahandusminister sellel perioodil, kui rahapesu kõige rohkem toimus (ta oli toona pikka aega rahandusminister olnud), tunnistas täna, et nad teadsid, et kuritegelik Vene raha liigub Eesti pankadest läbi, ning nad kirjutasid koos oma alluva organisatsiooniga paar kirja Taani. Aga mida nad ei teinud? Nad ei teatanud, õieti, seesama minister ei teatanud teisele ministrile, et selle alluvuses olev rahapesu andmebüroo võiks asjaga tegeleda, sest siin on midagi väga-väga valesti. Ehk sellist omavahel mittesuhtlemist, kui teati, et väga kehvad lood toimuvad, aga tegelikult midagi ette ei võetud, on tänasest jutust palju välja tulnud.

Ikkagi jäävad veidrad küsimused õhku. Kui öeldakse, et Venemaa vastu on vaja sanktsioonid kehtestada, siis me teeme seda riigina väga kiiresti, aga kui me teame, et sealtsamalt Venemaalt tuleb kuritegelik raha meie pankadesse, siis me millegipärast ei tegutse. Ma olen hakanud selle Danske panga juhtumi taustal hästi palju mõtisklema meie enda peremehetunde teemal. See on seesama jutt, et Danske võib teha endale siin filiaali ja lasta tal Eestis tegutseda ning meie ei saa mitte midagi teha, meie saame ainult Taani finantsinspektsioonile öelda, et ai-ai-ai, paha lugu. Kujutage nüüd ette, me oleme sisuliselt lasknud enda hoovi n-ö ära rüvetada ja me ei saa neid rüvetajaid selle eest karistada. See on ju absurdne situatsioon.
Ja veel absurdsemaks läheb, kui me vaatame seda, keda ma karistame. Tegelikult peavad kogu selle rahapesujama tulemusi hakkama kõige rohkem taluma just nimelt tavalised kodanikud. Juba täna pead sa pangas täitma väga palju pabereid, tõestamaks, et sa ei ole kurjategija, kuigi sa oled sellesama riigi aus kodanik. Eesti LHV Panga nõukogu üks liige just hiljuti tviitis, et sellel pangal on 500 regulatsiooni, mis on lahti kirjutatud 17 000 leheküljel. No kuulge! Kas te saate aru, et need regulatsioonid tulevad ju täitmiseks meile ehk tavalistele pangaklientidele, neile, kes seda kõike tarbivad? Samamoodi ei saa ma aru Finantsinspektsioonist, kes justkui ühe käega viibutab näppu, aga samal ajal suudab teise käega väga rangelt karistada. See on see Versobanki näide. Sisuliselt karistati panka, kes oli totaalselt muutnud oma äriplaani, puhastanud sisuliselt panga ära ja mõne hetke pärast oleks sellest pangast suure tõenäosusega saanud Eesti kapitalile kuuluv pank. See pandi kinni, aga Danske panga filiaaliga ei saadud midagi teha.
Need asjad panevad mõtlema väga-väga paljude küsimuste peale. Ma tahan toonitada, et me ei tohi nendest asjadest rääkimist lõpetada. Vastupidi, me peame ise puhastuma ja ise selgeks tegema, kes milleski süüdi oli ja miks midagi just nii tehti. Selleks, et oma maine eest seista, peame küsima Danske pangalt täpselt samasugust hüvitist, nagu ta maksis Taani riigile, ja võib-olla isegi veel rohkem, sest just Eesti riik on jäänud selles loos kõige häbiväärsemasse olukorda.

13:32 Esimees Eiki Nestor

Aeg on ammu läbi, sa ei küsinud juurde ka. Aitäh! Jüri Adams, palun!

13:32 Jüri Adams

Härra istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Ma tahan kõigepealt teha mõne märkuse täna kõne all olevate suurte teemade kohta, aga rohkem tahan rõhutada hoopis seda, et rahapesu, mida ma nimetaksin väikesemahuliseks või väikeste summadega rahapesuks, mis toimub täna, homme ja ülehomme, pean ma meie riigile ja rahvale tõsisemaks probleemiks.
Alustan Eesti maine küsimusest. Me oleme praegu uues olukorras. Eestile on vähemalt üheks põlvkonnaks külge jäänud märk, et see on postkommunistliku maailma raha vahendaja ja rahapesijaid abistav maa. See märk on nüüd külge jäänud ja enam me sellest ei pääse. Sellest on mõnes mõttes väga kahju, sest kas just teenitult, aga me saime vahepeal külge teatud positiivse märgi oma turumajandusele ülemineku reformide eest, kuid praegust olukorda me võime käsitleda tolleaegsete saavutuste, enesehinnangu ja maailmas Eestile antava hinnangu teatud moel matusena. Ükskõik mida me räägiks või teeks, aga seda, mis juhtus, me enam maha pesta ei saa.
Kas seda kõike oleks saanud ära hoida? Teoreetiliselt võib-olla oleks. Lõppude lõpuks ei olnud tegemist meie taastatud iseseisvuse esimese kümne aastaga, mille kohta võib ütelda, et meil olid igasugused segased üleminekuaja olukorrad, millega ei jõutud tegeleda, sest oli vaja tegeleda tähtsamate asjadega. See ei olnud päris kindlasti see. Mina iseenda jaoks võtan seda asja niimoodi, et vaadake, kõik see peaaegu 25 aastat on meil küll järjest vähenevas mahus, aga siiski käinud pasundamine või undamine, et Eesti erakordne roll olevat selles, et meil on siin inimesed, kellel on teadmised, kuidas olla kõige paremad ida ja lääne vahendajad. Arvestades, kui tohutul hulgal sellist mõna on olnud, võib kokkuvõttes öelda, et kui see asi lõppes paarisaja miljardiga, oli ehk veel hästi, sest see oleks võinud lõppeda hullemini. Mõned meie ajaloolased on välja toonud, et ka esimese iseseisvuse aegadel oli umbes kümne aasta jooksul analoogiline situatsioon.
Mida ütelda Finantsinspektsiooni kohta? Ma ei oska praegu ütelda muud kui seda, et kolm aastat tagasi, kui me Vabaerakonnana siin tööd alustasime, siis oli ka Andres Ammas fraktsiooni liige ja me õige tihti puutusime kokku Finantsinspektsiooniga, kui me juhtisime tähelepanu, et nende tegevusvaldkonnas ei ole mitmed asjad hästi. Siis meile öeldi, et otsekohe tehakse korda ja tulevad eelnõud ja asjad. See osutus kõik absoluutselt tühjaks jutuks. Aastad on mööda läinud, aga tõsiste Eesti-siseste

probleemidega Finantsinspektsioon tegelenud ei ole. Kui on tõsi see, et see ei peagi tema ülesanne olema, siis on meil riigikorralduses midagi selles mõttes valesti läinud ja me peame ilmselt mõne teise asutuse ellu kutsuma.
Palun lisaaega!

13:36 Esimees Eiki Nestor
Kolm minutit lisaaega.

13:36 Jüri Adams
Vaadake, sõnal "rahapesu" on kaks olulisemat tähendust. Esmane või primaarne tähendus on sel sõnal siis, kui kurjategijad oma tegevuse käigus koguvad sularaha, neil seda koguneb ja siis nad viivad selle kuskile, kus see võetakse pangaarvele. See on esmane ja tähtsam tähendus. Seda, et Eestist on idapoolsete maade kuritegelikul viisil kogunenud raha läbi liikunud, võib muidugi ka rahapesuks nimetada, aga see ei kajasta selle sõna põhilist tähendust.
Euro kasutuselevõtu üks negatiivseid tagajärgi, mis oli ilmselt ka paratamatu, oli see, et meie igapäevane rahapesu tõkestamise võitlus käis kõvasti alla. Kui enne seda ehk krooniajastul oli Eesti asutustel veel mingisugused võimalused vaadata, kuhu meie narkodiilerite raha siit edasi läks, kuidas need kroonid arvele tulid, kuidas diileritel olid siin oma ärid või väiksed restoranid ja mida kõike muud, kus praktiliselt käivet ei olnud, aga kus see kuritegelik raha ära pesti, siis euroajastul ei ole vähemalt minul küll enam ettekujutust, kui suured summad on need, mida tegelikult iga päev näiteks kas või Tallinna narkodiilerite rühmad siin ära pesevad ja kuidas see raha liigub, kas ta liigub läbi Soome, Läti või Leedu või kantakse ta välismaale krüptovaluutade vahendusel või toimub midagi muud. Ma ei ole päris kindel, et Eestis on kellelgi sellest praegu ülevaadet.
Mida me ka räägiksime Danske panga skandaalist, see on suhteliselt lihtsakoeline asi ja on vähe tõenäoline, et midagi niisugust kordub. Aga sellele, millest ma praegu rääkisin, mis on meie igapäevase rahapesuga võitluse küsimus, me peaksime keskenduma ning loodetavasti teevad seda ka järgmine valitsus ja järgmine parlament. Vaadake, selle asja, mis toimus, elab Eesti rahvas üle. Ilus oleks muidugi loota, et need paarsada inimest, kes olid sellega seotud, tõrjutakse kuidagi sellest tegevusest kõrvale, et nad ei saaks sama korrata, aga see rahapesu, mis meil praegu toimub, õõnestab ju peaaegu iga meie kaaskodaniku, iga eestlase suhtumist omaenda riiki, usaldust oma riigi korralduse ja majanduse vastu. See on asi, millega – ma kutsun meid üles – võiksime hakata võimaluse korral, kui muud jutud on räägitud, tõsiselt tegelema. Aitäh tähelepanu eest!

13:40 Esimees Eiki Nestor
Arto Aas, palun!

13:40 Arto Aas
Austatud Riigikogu! Loomulikult on rahapesu oluline teema ja suur probleem globaalselt, Euroopas ja eriti meie regioonis, kus üks suur ja räpane naaber oma musta raha tahab pesta. Ma arvan, et tänane arutelu oli üldjoontes päris õnnestunud, vähemalt kolm neljandikku sellest. Ma arvan, et neljast ettekandest kolm olid väga sisukad, tasakaalukad ja informatiivsed. Erandiks oli loomulikult Jaanus Karilaid, kelle jaoks on see üks suur poliitiline *show*, valimiskampaania, ja kellel pole tegelikult ju muud soovi kui kedagi poliitiliselt hukka mõista või süüdi mõista. Mina isiklikult loodan, et poliitilist kohtumõistmist Eestis ei tule. Vastutus ka sellistes kriminaalasjades on alati isiklik, alati konkreetne. Ma loodan, et meie õiguskaitseorganid suudavad need pangatöötajad vastutusele võtta, kui see vähegi võimalik on. Aga sellist poliitilist kohtumõistmist, ma arvan, demokraatlikus õigusriigis olema ei peaks. Muidugi, kes vähegi Jaanus Karilaidi minevikku ja varasemaid sõnavõtte teab, see, ma arvan, muigab, kui tema suust tuleb väga pateetilist moraalilugemist. Aga see selleks.
Ma tahtsin siit puldist öelda, et regulatsioonid selles valdkonnas on läinud iga aasta karmimaks. Me ei saa kindlasti öelda, et kümme aastat pole mitte midagi juhtunud. Rääkige finantsasutuste juhtide või klientide või suuremate institutsioonidega ja te näete, et see seis on kardinaalselt muutunud. Igasuguseid regulatsioone, ettekirjutusi, reegleid ja seadusi on nii palju, et ükski normaalne inimene ei suuda neist läbi närida, see nõuab isegi pankadelt meeletut ressurssi. Me võime ju öelda, et mis see meie probleem on, et las nemad tegelevad sellega. Aga tegelikult on see ka meie probleem, sest nagu siin ka täna on kõlanud, paljudelt inimestelt nõutakse tohutult palju aruandlust, tõestamist, ankeete,

pannakse kinni ka täiesti ausate viisakate inimeste ja ettevõtjate kontosid – ja see on probleem. See probleem süveneb, kui me selle sisepoliitilise mudamaadluse viime rahvusvahelisele areenile. See on minu arvates kõige suurem viga, mida me selle teema käsitlemisel teha saame. Loomulikult, taanlastele meeldib jätta muljet, et see oli mingi Ida-Euroopa probleem või see oli kuskil kaugel. Tegelikult on see nende pank, nende filiaal, nende inimesed. Aga kui me ise teeme sellest mingi kõrgetasemelise poliitilise probleemi, siis kannatavad kõik Eesti inimesed.
Miks nad kannatavad? Juba täna on Eesti pankadel rahvusvahelisel turul probleeme enda finantseerimisega, sest maine on kehv, uudised on üleval, pangad ei saa laenu, Eesti inimesed ei saa laenu, intressid lähevad üle, majanduses on vähem raha. Tegelikult kandub see mainekahju üle meie pangakontodele, see väljendub saamata jäänud finantseerimistes ja kõrgemates intressimäärades. See on probleem, me keerame võib-olla vindi üle ja tekitame palju rohkem kahju, kui asi väärt on.
Nii et ootaks eelkõige tõesti õiguskomisjonilt koostöös rahanduskomisjoniga ja teiste institutsioonidega, ka Rahandusministeeriumiga, konkreetseid ettepanekuid, lahendusi, mitte seda, et me proovime kedagi poliitiliselt maha lüüa või kellelegi kätte maksta. Kui me suudame positiivsele programmile keskenduda, siis on see tänane arutelu asja ette läinud. Aitäh!

13:44 Aseesimees Kalle Laanet
Valdo Randpere, palun! Kolm minutit lisaaega.

13:44 Valdo Randpere
Lugupeetud kolleegid, keda saali palju jäänud ei ole, aga kõik te istute kindlasti oma tubades teleka ette naelutatuna ning vaatate ja kuulate, mis nüüd veel öeldakse. Ma tahaks kõigepealt paar asja ära õiendada. Ärge saage must valesti aru, ma ei ole mingi Venemaa raha advokaat ega selle kaitsja. Tõepoolest, rahapesu on õudne asi. Venemaa tõenäoliselt väga suures mahus aitab kuidagi kaasa sellele, et seda kuritegelikku raha pesta, aga see jutt mingist 200 miljardist, mis on läbi Danske panga käinud, tuleb tegelikult taanlaste tehtud uuringust, mis võtab kokku kümne aasta jooksul läbi Danske panga tehtud kõigi mitteresidentide maksed. Sellest, kui suur osa nendest maksetest olid kuritegelikud ja kui suur osa olid seaduslikud, pole meil aimu ka. Ma pakun, et 90% sellest ei olnud kuritegelik raha. Ma ei tea seda, aga kui ma vaatan ka Venemaa majandusuudiseid, siis näen, et Venemaa kaks kõige suuremat majandusprobleemi on kapitali väljavool ja investeeringute vähesus. Kapitali väljavool ka sellepärast, et – uskuge või ära uskuge – ka Venemaal on täiesti ausaid ärimehi, aga keegi neist ei taha ega julge oma raha Venemaal hoida. Ma isegi ei tea, kas neil on võimalik seal näiteks dollarikontot omada. Vaadates, kuidas rubla on ujunud üles-alla, mind ei üllata, et nad rublades oma raha hoida ei taha. Aga peale selle, vaadates seda ebastabiilset olukorda, väga paljud ärimehed esimesel võimalusel, nii kui raha tekib, viivad selle Venemaalt ära. See iseenesest ei ole rahapesu, kui täiesti seaduslikult teenitud raha viiakse Venemaalt välja. Nii et tõenäoliselt me tõmbame endale ise liiga suure mütsi pähe, kui me kõik korrutame seda 200 miljardit ja räägime, kuidas Eesti on tohutu rahapesumaa olnud. See 200 miljardit ei ole adekvaatne number.
Mis aga puudutab tänast dispuuti üldiselt, siis mõnes mõttes võiks vähemalt selle esimesele osale panna pealkirja "Kits kärneriks". Kui Keskerakond tuleb ja hakkab jumala tõsise näoga halama selle üle, kuidas Eestis pestakse raha, siis ma tuletan meelde, et Eestis on üks erakond, mille juhtivad tegelased on praegu rahapesu- ja korruptsioonisüüdistusega kohtu all. See erakond on Keskerakond.
Millest võis siis tekkida Keskerakonna suur kibestumine ja tigedus Finantsinspektsiooni vastu? Ma proovisin küsimuste voorus seda valgustada, aga kuna aega ei olnud, siis ma ei jõudnud väga palju tsiteerida. Ma olen ise olnud Finantsinspektsiooni nõukogu liige. Ma ei saa rääkida sellest, mis me seal nõukogus arutasime, aga ma tsiteerin avalikke allikaid. Ma loen nüüd teile ette paar väljavõtet ajaleheartiklitest, mis võib-olla on jäänud teil kahe silma vahele, võib-olla lihtsalt ära ununenud. Esiteks, intervjuu Jüri Mõisaga. See oli peale seda, kui Finantsinspektsioon jättis tegevusloataotluse andmed edasi saatmata Euroopa Keskpangale, kuna need andmed olid puudulikud. Nende esitajate hulgas olidki sellised isikud nagu Edgar Savisaar, Kalev Kallo ja mõni veel, kes olid samal ajal korruptsioonisüüdistustega kohtu all. Tallinna linn oli selle ühistupanga asutaja, millest jutt on, ja Jüri Mõis oli selle nõukogu liige. Jüri Mõis rääkis lehes niimoodi: "Küsimuse peale, kuidas pangas läheb, vastas ettevõtja, et kogu see asi on üks suur naljanumber. "Seda panka ei ole ega tule. Neil saab enne raha lihtsalt otsa. Kuulsin viimasel koosolekul, et nüüd tahetakse pank avada 2018. aastal. Aga mis imeloom see selline on, mis muudkui sünnib ja sünnib, aga lõpuks ei juhtu midagi," rääkis Mõis. Panga

asutamisest saadik nõukogus istunud Mõis ütles, et tegemist on läbi ja lõhki keskerakondliku moodustisega. Koosolekutel olid tema sõnul kohal kõik olulisemad Tallinna linnavolikogu ja linnavalitsuse liikmed, samuti suur osa keskerakondlastest riigikogulasi. "See tekitas ikka õõnsa tunde. Linna osalus on seal 98 protsenti ja nad panevad kogu aeg raha juurde. Keskerakondlik linnavalitsus kasutab oma seisundit ja juhtorganites olemist niimoodi ära, et nad suunavad linna raha endi hüvanguks," kirjeldas Mõis pangas toimuvat." Teiste sõnadega, Mõis kirjeldas korruptsiooni ja rahapesu. Sellele vaatamata, et Finantsinspektsioon ei soostunud ei tegevusluba andma ega taotlust edastama, alustas pank siiski tegevust. Selle kohta järgmine tsitaat ajalehest: "Tegevusloata panka ei tohi keegi hoiuseid paigutada ja muid sissetuleku[i]d pangal sisuliselt pole. Omakapitali moodustab aga peamiselt Tallinna linna poolt panga asutamiseks sissemaksena antud enam kui kuus miljonit eurot. Karistusseadustiku § 372 lg 2 ja 4 kohaselt karistatakse tegevusloata tegutsemise eest krediidi-, kindlustus- või finantsteenusega seotud tegevusalal rahalise karistusega või kuni kolmeaastase vangistusega. Finantsinspektsioon on teatanud, et laenuandjal ei ole tegevusluba vaja siis, kui see ei ole ettevõtte jaoks majandus- ja kutsetegevus. Ühistupanga jaoks see on majandus- ja kutsetegevus." Ühistupank pakub laenu ja laenu pakutakse ainsa põhitegevusena avalikult ka veebilehel. Nii et põhimõtteliselt on meil tegemist ühe pangaga, mida omavad ja juhivad peaministri erakonda kuuluvad poliitikud Tallinna linnas, vaatamata sellele, et Finantsinspektsioon on tegelikult neile selle tegevuse keelanud või soovitanud selle putka kinni panna.
Ja siis me tuleme siia Riigikokku ja arutame, miks Finantsinspektsioon ei teinud ühte või teist asja. Kui see ei ole variserlikkus, mis see siis veel on? Kui te tahate tõesti olla seaduskuulekad inimesed, kallid keskerakondlased, keda ma saalis üldse enam ei näe ... Aa, Oudekki, vabandust! Kallid keskerakondlased, kellest ma siin näen ainult ühte, kõige meeldivamat, jumala eest, kõigepealt pange see Tallinna linna ühistupank kinni ja siis tulge rääkima sellest, et Eesti peaks ikka järgima mingeid rahapesuvastaseid reegleid ja Finantsinspektsioon peaks olema meie silmis autoriteet, kelle suuniseid ja seisukohti me arvestame ja järgime. Muidu on see jutt ikka, pehmelt öeldes ... See ei ole kahemõtteline jutt, see on väga ühemõtteliselt õiguskuulekusele mitte üleskutsuv jutt. Aitäh teile!

13:52 Aseesimees Kalle Laanet
Peeter Ernits, palun!

13:52 Peeter Ernits
Hea juhataja ja vähesed ilusad kolleegid, kes on veel siia jäänud! Jah, kui selgus, et 2013. aastal liikus läbi Danske panga Eesti haru 30 miljardit dollarit Venemaa raha ehk Eesti kolme aasta riigieelarve ja tehti umbes 80 000 tehingut, siis oli see tõesti šokk. Kui me interpreteerime, et kümne aasta jooksul liikus 230 või umbes nii miljardit, siis tegelikult see jõgi, mis läbi Eesti voolas, ei ole mitte Emajõgi või Pärnu jõgi või Mississippi või Niilus, see on vähemalt Amazonas või mõni veelgi suurem jõgi. Aeg oli ka selline, mäletate, euro-ootuse aeg. 2011 ta siis lõpuks tuli. 2012 oli Silvergate, võib-olla mäletate, kui üks noor reformierakondlane tunnistas, et viis sularaha, mille ta parteijuhtide käest oli saanud, peakorterisse. Oktoobris lõpetas prokuratuur uurimise, öeldes, et midagi pole olnud. 2012 soovitas toonane peaminister – muuseas, kogu see kümmekond aastat oli Andrus Ansipi valitsuste aeg – siin ACTA küsimustes süüa seemneid ja panna fooliummüts pähe. Nii et aeg oli selline, kui see hiiglaslik jõgi läbi Eesti voolas. Siis tekib küsimus, et kui jõgi on nii suur, siis midagi jääb ju kallaste või näppude külge. Kellele, see on omaette küsimus, sellele pole vastust saanud.
Aga ma räägin teile kahest juhtumist. Provintsiettevõtjad jutustasid mulle juba hulk aega tagasi, kuidas toona, kui Jürgen Ligi oli rahaminister, pöördusid tuntud advokaadibürood provintsiettevõtjate poole, et oh, väike tehing, Aserist on vaja Šveitsi natuke raha üle kanda, anna oma konto – loomulikult oli see Danske pank või Sampo –, 100 000 ja 10 prossa jääb endale. Pole ju paha, kuigi väike risk on. Toona ettevõtjad, ma rõhutan, provintsis, Tallinnast kaugel, mitmesaja kilomeetri kaugusel, rääkisid, et pankade vahel käis võitlus, kõik tahtsid ise tehingut saada, käis rebimine. See on esimene asi. Nii et tegelikult need nired või jõed voolasid toona mitmel rindel, ühelt poolt need väiksed, n-ö sajatuhandesed ojakesed või jõekesed, ja siis need suured, mis voolasid Tallinnas.
Aga üks teine ettevõtja, seekord juba Tallinna suurettevõtja, on rääkinud niimoodi, et ühe tema töötaja naine, Danske töötaja, jutustas viis aastat tagasi, 2013, et kurat, kus Vene riigivargad käivad nende seminaridel oma halduritega pummeldamas ja pesevad raha, aga Eesti Pank ei tee mitte kui midagi. Või teine asi: Nordea panga juhid naersid juba 2013, samal aastal, suusareisil seda, kui vähe Danske sai

intressitulu ja kui palju tulu arveldustelt, nagu oleks neil mingi Apple kliendiks. Nii et lühidalt: see oli avalik saladus ja seda nii Tallinnas kui ka provintsis, kaugel Tallinnast. Ainult mastaapi muidugi ei teatud. Nüüd tulen tagasi Finantsinspektsiooni juurde, mille aastaraamatud on uskumatult heal paberil, läikivad ja ilusad. Ma annan nüüd edasi selle suurettevõtja sõnu. Esiteks, meie finantsinspektsioon on erinevalt Rootsi finantsinspektsioonist äärmiselt suletud, nad ei kommenteeri praktiliselt mitte midagi, kas on midagi algatatud või mitte. Teiseks, see värk on läbi kasvanud pankade endiste töötajatega, kes tõenäoliselt võivad mõjutada seda, kui nõudlikud pankadega üldse ollakse. Näiteks vastab Swedbanki kohta käivale avaldusele Finantsinspektsiooni nimel Swedbanki enda äripanganduse endine töötaja, et kõik on OK. (Siin tsitaat lõpeb.) Kolmandaks, ühelgi juhtumil, millega mina olen kokku puutunud, pole Finantsinspektsioonist mitte mingit kasu olnud. Finantsinspektsioon on lasknud välisemissioonidel raha minna kelmide kätte ja investorid pennita jätnud, algatamata järelevalvet. Ühesõnaga, tühjagi ei ole Finantsinspektsioonist ja tema sadakonnast töötajast olnud sadade Eesti investorite huvide kaitsmisel abi. Neljandaks, süsteem, kus ...

13:57 Aseesimees Kalle Laanet

Austatud ettekandja, kas te soovite lisaaega? Kolm minutit lisaaega.

13:57 Peeter Ernits

... pangad ise sponsoreerivad omaenda inspekteerimist, on jõudnud lõpule. Tõepoolest, vaadake, kuidas Finantsinspektsioon töötab. Pangad ise maksavad tõesti selle kinni. Eriti nüri oli muidugi Eesti Panga Nõukogu esimehe teistkordne ametisse kinnitamine. Ma ei hakka tsiteerima, see võib-olla ei ole kõige viisakam. Selleks peab olema siiski pädevus, et keeruliste finantsskeemide lahtihammustamist kureerida. Muuseas, pooled Finantsinspektsiooni nõukogu liikmed määrab Eesti Pank ja pooled rahaminister.
Nii et lõppkokkuvõttes, jõgi on ilmselt kuivanud, nii suur enam ei ole. See, mis on toimunud, on tõesti pannud meile külge korraliku häbipleki, nagu kolleeg Adams siin ütles, see märk jääb kauaks külge, või nagu kolleeg Artur Talvik ütles, et me oleme lasknud oma õuele. Kuigi ajad olid tõesti segased, euroeelsed ja euroaegsed ajad ning pärast n-ö fooliummütsi pähepanemise aeg, aga see, mis on toimunud, on üsna õõvastav. Põhiline on, et me ei ole saanud ju vastust, kelle näppude külge kui palju raha jäi. Ma rääkisin natuke Silvergate'ist, sellest, kuidas Silver Meikar rääkis, et talle anti sularaha ja see viidi peakorterisse. Uurimine lõpetati juba oktoobrikuus, aga see raha pidi jääma väga paljude näppude külge. Jõgi ei voola kallastest läbi, ilma et midagi kallaste külge ei jääks. Aitäh!

13:59 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh! Sulgen läbirääkimised. Oleme lõpetanud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Rahapesu tõkestamise probleem" arutelu. Kuna istungi aeg on lõppenud, siis jätkame homme. Soovin kõigile kolleegidele ilusat tööpäeva.

Istungi lõpp kell 14.00.